

รายงานสภาวะการศึกษาไทยต่อประชาชน ปี 2545

ปมปฏิรูป

ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี

379.593 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ส 691 ร รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2545 : ปมปฏิรูป/อมรวิชัย
นาครทรรพ, ผู้วิจัย. กรุงเทพฯ : สกศ., 2545.
81 หน้า.
ISBN 974-241-466-1
1. การปฏิรูปการศึกษา-ไทย. 2. อมรวิชัย นาครทรรพ.
3. ชื่อเรื่อง .

รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2545 : ปมปฏิรูป

ผู้จัดทำรายงาน ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 202/2545

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2545

จำนวน 5,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักประเมินผลการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ถนนสุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0-2668-7123 ต่อ 2327,2328
โทรสาร 0-2243-7914

Web Site : <http://www.onec.go.th>

ผู้พิมพ์ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด
21/232-4 ซอยคลองหนองใหญ่ ถนนวงแหวน
เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160
โทร. 0-2803-2694-7 โทรสาร 0-2803-4401

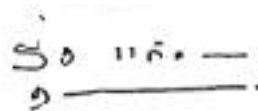
คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบนโยบายและแผนการศึกษาระดับชาติถือเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งในการจัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยเป็นประจำทุกปี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปได้รับทราบผลการพัฒนาการศึกษารวมทั้งปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณากำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของชาติต่อไป

ในปีงบประมาณ 2545 นี้ สำนักงานฯ ได้จัดทำรายงานสภาวะการศึกษาไทยเป็น 2 ฉบับ คือ **รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2544/2545 ฉบับสมบูรณ์** เพื่อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้รับผิดชอบด้านนโยบายและแผนการศึกษาดลอดจนนักวิชาการทั่วไป ซึ่งจัดทำโดยคณะทำงานของสกศ. โดยมีศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นประธานคณะทำงาน โดยกำหนดเผยแพร่เมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2545

สำหรับรายงานสภาวะการศึกษาไทยต่อประชาชน
ปี 2545 : ปมปฏิรูป นี้ เป็นรายงานที่นำเสนอสภาวะการศึกษา
ไทยต่อสาธารณชน เนื่องในโอกาสครบรอบ 3 ปีที่ประกาศใช้
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้ทราบผล
การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ โดยสำนักงานฯ ได้รับความร่วมมือจาก ดร.อมรวิชัย นาคกรทรรพ ผู้อำนวยการศูนย์
วิจัยนโยบายการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย ซึ่งได้บูรณาการสาระสำคัญจาก (ร่าง) รายงาน
สภาวะการศึกษาไทย ปี 2544/2545 ดังกล่าวข้างต้น รวมทั้ง
รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อจัดทำรายงานฉบับนี้ขึ้น
สำนักงานฯ ขอขอบคุณ ดร.อมรวิชัย นาคกรทรรพ ที่ได้
อุทิศเวลาจัดทำรายงาน เรื่อง “ปมปฏิรูป” เพื่อนำเสนอสภาวะ
การศึกษาไทย ในปี 2545 ต่อประชาชน และหวังว่าจะเป็นการ
กระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปเห็นความสำคัญและร่วมผลักดันการ
ปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไป

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สารบัญ

คำนำ	(3)
ปี 2545 ในประวัติศาสตร์การศึกษาไทย	1
สองยุทธศาสตร์คู่ขนานการปฏิรูปการศึกษา	9
การเปิดโฉมหน้าใหม่การเรียนรู้	10
การผ่าตัดระบบบริหารจัดการ	13
สิ่งที่เด็กไทยพึงได้รับ...สิ่งที่เป็นพันธกิจของทุกรัฐบาล	15
ในมิติของโอกาสและความเท่าเทียม : ระบบที่ยังเน้นแข่งขัน	
โอกาสที่ยังต้องช่วงชิง	17
ความสำเร็จเชิงปริมาณ	18
ยังมีผู้ด้อยโอกาสที่ตกค้างอยู่กับการด้อยโอกาส	24
ระบบคัดสรรทางการศึกษา :	
ชัยชนะยังอยู่ในกำมือของการสอบเอ็นทรานซ์	27
ในมิติของการเรียนรู้ : เด็กไทยได้ลิ้มรสชาติใหม่	
การเรียนรู้เพียงใด	28
กระแสอนุรักษ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ :	
ความตื่นตัวที่ดี ทิศทางที่ยังต้องมอง	30
กระแสการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น :	
ถิ่นแท้ต้องไม่แพ้ถิ่นเทียม	32
เด็กไทย “เก่ง-ดี-มีความสุข” ขึ้นเพียงใด	36

ในมิติของคุณภาพ : วิกฤตและโอกาส	38
สภาวะการณ์ในรอบหนึ่งปี : เด็กสอบได้แบบไม่มีความรู้	
ปริญญาชนที่ต่งงาน	38
ปริญญาเกี : ภาพสะท้อนอุดมศึกษายุคสะดวกซื้อ	40
แนวรบการประเมินคุณภาพภายนอก : โอกาสที่ยังวิกฤต	42
คุณภาพที่ควรจะมีนิยามตามเอกลักษณ์สถาบัน	44
ในมิติของการบริหารจัดการ : เงื่อนไขที่ยังต้องใช้เวลาแก้	46
เขตพื้นที่การศึกษา หลักรัฐธรรมนูญ	
กับฐานคิดเรื่องการกระจายอำนาจ	46
มุมมองที่แตกต่างบนทางสู่การเป็นกระทรวงอำนวยการ-	
บริหารที่ท้องถิ่น	50
ภาวะ “ชะงัก-ชะลอ” และผลกระทบถึงการปฏิรูปการเรียนรู้	51
ในมิติของปัจจัยสนับสนุน : คน เงิน เทคโนโลยี	53
สถานภาพและคุณภาพครู :	
คู่แฝดที่ยังเดินไปไม่พร้อมกัน	53
สู่ทางการระดมทุนยังไม่ชัดเจน	57
เทคโนโลยีที่ตอกย้ำความเหลื่อมล้ำ	61
ปมปฏิรูป : ปัญหาและปัจจัยต่อความสำเร็จของการปฏิรูป	
การศึกษา	62
กฎหมายที่เป็นเขี้ยวเล็บการปฏิรูป	
ยังติดอยู่ในกระบวนการพิจารณา	62
เรื่องสำคัญหลายเรื่องยังรอท่าที่และการตัดสินใจจากรัฐบาล	65
อะไรจะเกิดขึ้นหลัง 20 สิงหาคม 2545	67
เรื่องที่มีผลกระทบสูงและรัฐบาลต้องทำจริงให้เป็นผลจริง	71
เอกสารอ้างอิงหลัก	80

ปมปฏิรูป

รายงานสภาการศึกษาไทยต่อประชาชน ปี 2545

ปี 2545 ในประวัติศาสตร์การศึกษาไทย

ถ้านับจากการมีกระทรวงศึกษาธิการขึ้นเป็นครั้งแรกในแผ่นดินไทยเมื่อ พ.ศ.2435 การศึกษาไทยก็ดำเนินมาถึงปีนี้นับได้ 110 ปีพอดี

มีสิ่งซึ่งดงามมากมายที่การศึกษาไทยได้ให้แก่คนไทยและสังคมไทยในเส้นทาง 110 ปีนี้ การศึกษาได้เคยช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ประเทศในช่วงเวลาแห่งการแผ่อิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตก และทำให้ไทยคบหาสมาคมกับชาติเหล่านี้ที่มักอวดอ้างความเป็นประเทศที่รุ่งเรืองกว่าทางวิทยาการได้อย่างทัดเทียมยิ่งขึ้น การศึกษาไทยยังได้เคยเป็น

ที่พึ่งอันมั่นใจในการผลิตข้าราชการที่ซื่อสัตย์และสามารถ
มากมาย อันส่งผลเป็นรูปธรรมต่อความเป็นปึกแผ่นของการ
บริหารราชการแผ่นดินในช่วงแรกๆ ของการพัฒนาระบบ
ราชการและการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองใน
ขณะนั้น

และในเส้นทาง 110 ปีนี้อีกเช่นกันที่การศึกษาไทยยังได้
หยิบยื่นโอกาสให้ลูกหลานไทยนับไม่ถ้วนได้ก้าวจากการเป็น
ลูกหลานชาวนายากจนมาสู่การเป็นคนสำคัญที่มีคุณูปการ
ต่อบ้านเมือง แม้ตราบจนปัจจุบันกับจำนวนเยาวชนกว่า 15
ล้านคนในระบบการศึกษา การศึกษาก็ยังเป็นความหวังของ
คนไทยทุกคนในการเป็นใบเบิกทางให้ลูกหลานไปสู่ชีวิตที่ดีมี
คุณค่ายิ่งขึ้น

แม้ไม่มีใครปฏิเสธโอกาสที่การศึกษาไทยหยิบยื่นให้
แม้ไม่มีใครมองข้ามคุณค่าของการศึกษา แต่ในรอบหลาย
ทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาไทยก็ตกเป็นเป้าโจมตีของสังคม
ไทยมาตลอด คนไทยดูจะร่วมกันผิดหวังกับการศึกษาไทยอยู่
ไม่น้อยไม่ว่าจะในฐานะของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มองเห็นลูก
หลานไม่เก่งและด้อยอย่างที่คาดหวัง หรือในฐานะนายจ้างที่ผิด
หวังกับคุณภาพแรงงานที่ได้รับ หรือแม้แต่เยาวชนของเราเอง
ก็ดูจะแสดงความคับข้องใจกับระบบการศึกษาของเราอยู่ไม่ขาด

ด้วยข้อกล่าวหาว่าการศึกษาทำให้เขาเหล่านี้ “เครียด” จนเกินไป

มาถึง พ.ศ.นี้เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าการศึกษามีส่วนทำให้ประเทศอ่อนแอลง อย่างน้อยที่สุดก็ในสายตานานาชาติ เพราะจากผลการประเมินขีดความสามารถในการแข่งขันและขีดความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เมื่อปีที่แล้ว ไทยตกอยู่ในอันดับที่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียด้วยกันมาก

เปรียบเทียบลำดับความสามารถในการแข่งขันและความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างไทยกับประเทศอื่นในเอเชีย

	เกาหลี	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ไทย
ลำดับความสามารถแข่งขัน ¹	28	2	29	38
ลำดับความสามารถในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ²	27	26	56	66

ที่มา : ¹ World Competitiveness Yearbook 2001 โดย IMD

² Human Development Report 2001 โดย UNDP

หรือล่าสุดเมื่อมีการวิจัยเปรียบเทียบความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนักเรียนในเอเชียโดยสถาบันภาษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เยาวชนก็มาในอันดับรองบ๊วยด้วยคะแนนเฉลี่ยในการสอบ TOEFL เพียง 498 ตามหลังแม้แต่

กัมพูชาและเวียดนามที่ได้คะแนนเฉลี่ย 505 และ 511 ตามลำดับ
ในขณะที่สิงคโปร์และฟิลิปปินส์นำใครๆ ที่ระดับคะแนน 596 และ
578 ตามลำดับ

คะแนนเฉลี่ย TOEFL 4 ปีของผู้สอบจากประเทศต่างๆ ในเอเชีย

ประเทศ	คะแนนเฉลี่ย TOEFL 4 ปี
สิงคโปร์	596
ฟิลิปปินส์	578
มาเลเซีย	527
อินโดนีเซีย	518
พม่า	512
เวียดนาม	511
กัมพูชา	505
ไทย	498
ลาว	496

ที่มา : กาญจนา ปราบพาดและประกายแก้ว โภภานนท์ การสำรวจความ
สามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทย กรุงเทพฯ: ศูนย์ทดสอบทางวิชา
การแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545 อ้างถึงใน มติชน ฉบับวันที่ 8 สิงหาคม
2545, หน้า 20

แน่นอนที่เรามีข่าวดีสลับให้ชื่นใจบ้าง เช่น การคว่ำ
รางวัลเหรียญทองโอลิมปิกวิชาการในวิชาต่างๆ ของเด็กไทย
หลายเหรียญในปี 2545 นี้ หรือการที่มีนักเรียนตาบอดสอบ
เข้ามหาวิทยาลัยได้ถึง 3 คนในปีนี้เช่นกัน

แต่นั้นก็อาจยังไม่พอกลบข่าวร้ายในภาพรวมอย่างที่ยกตัวอย่างมาได้

อะไรทำให้การศึกษาที่ครั้งหนึ่งเป็นที่พึงหวังได้ของแผ่นดินกลายเป็นสิ่งที่ดูล้าสมัยตกยุค อะไรทำให้การศึกษาของเราไม่สามารถปรับตัวให้แกร่งกล้าขึ้นตามเวลาแต่กลับอ่อนแอลงไปเป็นลำดับ

บางทีคำตอบอาจจะเป็น “**ความชาชิน**” ในระบบการศึกษาของเราเองที่ทำให้เราย่ำอยู่กับที่ในเรื่องการศึกษาจนกลายเป็นล้าหลังนานาประเทศในภูมิภาค

นี่เองจึงเป็นที่มาของกระแสการปฏิรูปการศึกษาและการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพื่อปรับปรุงระบบการศึกษาของเราในทุกๆ ด้านให้เข้มแข็ง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นการริเริ่มของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ตอบสนองต่อการเรียกร้องของนักวิชาการที่เสนอให้ประเทศไทยมีกฎหมายการศึกษาเป็นกฎหมายแม่บทกำกับการจัดการศึกษาอย่างจริงจังเสียที โดยมุ่งหวังให้กฎหมายดังกล่าวเป็นพื้นฐานรองรับการเปลี่ยนแปลงวิธีที่เราจัดการศึกษาทั้งในแง่ “**กระบวนการเรียนรู้**” และ “**กระบวนการบริหารจัดการ**” เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนหนังสืออย่างมีคุณภาพ พัฒนาตนเองไปได้เต็ม

ตามศักยภาพและความสนใจ ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มี
ประสิทธิภาพและคุ้มค่ายิ่งขึ้น

กระบวนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติมีงานวิจัยรองรับ
ราว 40 ชิ้น งานวิชาการอื่นนับร้อยชิ้น ในช่วงปี 2540-2541 โดย
เฉพาะการศึกษาวិเคราะห์ประสบการณ์การปฏิรูปการศึกษา
ของประเทศต่างๆ เกือบจะทุกภูมิภาคของโลก โดยมีการศึกษา
เปรียบเทียบตั้งแต่เรื่องแนวทางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
การจัดโครงสร้างบริหารการศึกษา ไปจนถึงเรื่องที่เฉพาะเจาะ
จง เช่น ระบบการให้ใบประกอบวิชาชีพครู เป็นต้น โดยดูทั้ง
จุดเด่นและข้อผิดพลาดของประเทศต่างๆ เพื่อวางแนวทางที่
เหมาะสมของไทยเราเอง จนนำมาสู่การจัดทำร่างพระราช
บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ที่ส่งให้สภาผู้แทนราษฎร
และกรรมาธิการที่สภาฯตั้งขึ้นในสมัยนั้นพิจารณา

และถ้าใครอยู่ในเหตุการณ์ตอนนั้นคงจำได้ว่าพระราช
บัญญัติฉบับนี้ได้รับการพิจารณาแก้ไขกันอย่างละเอียดถี่ถ้วน
เพียงใด ชนิดที่มีการขอแปรญัตติแก้ไขกันเป็นรายบรรทัดจน
ทุกฝ่ายพอใจ จึงได้คลอดออกมาเป็นพระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542

แต่เป็นกฎหมายที่ผ่านทั้งกระบวนการทางวิชาการและ
กระบวนการทางนิติบัญญัติอย่างเข้มข้น ผ่านภูมิปัญญาความ

คิดของผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งในวงวิชาการ วงการศึกษา และวงการเมือง ซึ่งหากมองในแง่ความรัดกุมว่าคิดกันมาอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงผลดีผลเสียต่างๆ เพียงไรก็ต้องบอกว่ารัดกุมพอควรทีเดียว

ต่อมาในปลายปี 2542 งานได้รับการสานต่อโดยสำนักงานปฏิรูปการศึกษาที่ตั้งขึ้นตามมาตรา 75 ในพระราชบัญญัติให้เป็น “องค์การมหาชนเฉพาะกิจ” เพื่อให้นำสาระบัญญัติของกฎหมายโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการจัดระบบบริหาร “คน-เงิน-อำนาจ” อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของปัญหาการศึกษาไทยมาคิดต่อให้เป็นรูปธรรมโดยเฉพาะการออกกฎหมายต่างๆ ตามออกมากำกับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ

ซึ่งการที่ให้สำนักงานปฏิรูปการศึกษาเป็นองค์การมหาชนเฉพาะกิจนั้นก็เพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่างกฎหมายนี้ต่างรู้ดีว่าเรื่องการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ที่กระทบอำนาจและผลประโยชน์จำนวนมากได้ จึงจำเป็นต้องมีความเป็นอิสระและความเป็นกลาง ปราศจากผลประโยชน์ใดๆแอบแฝงที่อาจจะมากระทบการพิจารณาจัดทำข้อเสนอที่อาจ “ถูกต้อง” แต่ไม่ “ถูกใจ” คนหลายๆ คน

และเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติที่ต้องผ่านกระบวนการศึกษา วิเคราะห์และตรวจสอบอย่างเข้มข้น งานในช่วงปี 2543-2544 ของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาก็เข้มข้นด้วยกระบวนการระดมความคิดทุกฝ่าย ตั้งแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครูและผู้บริหาร ไปจนถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง นักเรียนนิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไป โดยมีการประชุมปรึกษาหารือเฉพาะกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึง 36 ครั้ง มีการจัดประชุมรับฟังข้อคิดเห็นในภูมิภาคต่างๆ 12 ครั้ง มีครู ผู้บริหาร และประชาชนที่สนใจมาร่วมวิจารณ์ร่วม 12,000 คน ตามด้วยการสำรวจความคิดเห็นในภูมิภาคต่างๆ 9 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างเกือบ 6,000 คนซึ่งในจำนวนนี้เป็นครูและผู้บริหารถึง 2 ใน 3

ปี 2545 นี้ถือเป็นประวัติศาสตร์อีกหน้าหนึ่งของการศึกษาไทยที่สาระต่างๆ ในพระราชบัญญัติจะต้องเริ่มบังคับใช้ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างการบริหารจัดการภายใต้กระทรวงใหม่ใหม่นั้นคือ “กระทรวงการศึกษา” ที่หลอมและยุบรวมหน่วยงานกลางให้มีขนาดเล็กลงพร้อมกับกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่ “เขตพื้นที่การศึกษา” ที่จะไปรองรับการริเริ่มสร้างสรรค์การเรียนการสอนรูปแบบใหม่ๆ ในสถานศึกษาทุกท้องถิ่นอีกทีหนึ่ง

ปี 2545 จึงเป็นทั้งปีแห่งความหวังและความหวังกังวลของคนไทยต่อการศึกษาของชาติ ท่ามกลางข่าวร้ายหลายๆ เรื่องเกี่ยวกับคุณภาพของเยาวชนไทย ที่มีข่าวดีแซมกันสิ้นหวังเป็นครั้งคราว

ปี 2545 เป็นปีที่คนไทยจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครองต่างคาดหวังความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่เป็นรูปธรรมในวงการการศึกษาที่จะนำมาซึ่งการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้นของลูกหลานของเขา

เป็นปีที่ทุกคนคาดหวังจะเห็นเด็กไทย “เก่ง-ดี-มีสุข” ขึ้นกับการเรียนเสียที

สองยุทธศาสตร์คู่ขนานการปฏิรูปการศึกษา

ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมที่ประชาชนอยากเห็นจากการปฏิรูปการศึกษา อันที่จริงแล้วคงมีเรื่องเดียวคือการปฏิรูปการเรียนรู้ให้บุตรหลานเก่งดีมีสุขอย่างทีกล่าวมาแล้ว แต่ในทางปฏิบัติวิธีคิดของการปฏิรูปการศึกษาโดยเฉพาะในกลุ่มนักวิชาการและนักคิดที่ร่วมกันร่างพระราชบัญญัติการศึกษา นั้นต่างมองว่ายุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาที่จะประสบความสำเร็จมีสองเรื่องที่ต้องเดินคู่ขนานกันไปอย่างแยก

ไม่ออก นั่นคือยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ที่ตัว
เด็กๆของเราเป็นหลักใหญ่กับยุทธศาสตร์การปฏิรูปการบริหาร
จัดการให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัวและกระจายอำนาจไปสู่ผู้ปฏิบัติ
ให้มากเพื่อไปรองรับการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายอีกทีหนึ่ง

การเปิดใจหน้าใหม่การเรียนรู้

การปฏิรูปการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจสำคัญของพระราช
บัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ โดยมีสาระบัญญัติสำคัญ
หลายมาตราที่เปิดมิติใหม่เกี่ยวกับการเรียนรู้ อาทิ เรื่องสิทธิ
ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
ของเด็กไทยทุกคน สิทธิของครอบครัว สถาบันศาสนา องค์กร
ชุมชน องค์กรเอกชน และสถาบันสังคมอื่นๆ ในการเข้ามา
จัดการศึกษา การกำหนดให้มีความเชื่อมโยงระหว่างการ
ศึกษาทั้งสามระบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกระบบ และ
ตามอัธยาศัย โดยให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนระหว่างกัน
เพื่อขยายโอกาสการศึกษาต่อของประชาชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

และที่สำคัญคือแนวคิดเกี่ยวกับโฉมหน้าใหม่ของการ
เรียนรู้ที่ระบุไว้ในหมวดที่ 4 ของพระราชบัญญัติ โดยเน้นให้ผู้
เรียนมีประสบการณ์เรียนในรูปแบบใหม่ตามความถนัดและ
ความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน การได้สัมผัสกับแหล่งเรียนรู้ที่
หลากหลายยิ่งขึ้น การได้มีประสบการณ์ภาคปฏิบัติเห็นจริง
ทำจริง การให้ผู้เรียนได้รู้จักค้นคว้าวิจัยสร้างความรู้ด้วยตนเอง

เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางให้ทั้งหน่วยงานต้นสังกัดและครูผู้สอน ตลอดจนหน่วยงานประเมินผลใช้เป็นแนวทางในการจัดและกำกับการเรียนการสอนให้เข้าไปในแนวทางที่พึงประสงค์ หรือในส่วนของพ่อแม่ผู้ปกครองเองก็สามารถอ้างอิงมาตราชี้ในการประสานกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของบุตรหลานได้

โฉมหน้าใหม่การเรียนรู้จากบางมาตราที่สำคัญใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

- **มาตรา 10** การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ฯ
- **มาตรา 12** นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครั้ว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 3 ระบบการศึกษา

- **มาตรา 15** การจัดการศึกษามีสามรูปแบบคือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (1) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน (2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ

บุคคลแต่ละกลุ่ม (3) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

(1) **มาตรา 24** การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การผ่าตัดระบบบริหารจัดการ

เรื่องที่คนมักมองข้ามไปและคิดว่าเป็นเรื่องที่ไม่สำคัญเท่ากับการเรียนรู้คือเรื่องระบบการบริหารจัดการ เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวหรือเป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจในกระทรวงที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ของเด็กๆ แม้ว่าวิธีคิดดังกล่าวจะมีความจริงอยู่บ้างก็ตาม แต่โดยหลักการของการปฏิรูปการศึกษามองว่าอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาระบบให้มีความเจริญก้าวหน้าคือการที่ระบบมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจมากเกินไปและมีการบริหารจัดการที่ย่อนประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนไปจนถึงเรื่องการประกันคุณภาพ ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติก็ได้มีการวางกรอบในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนเช่นกัน โดยกำหนดเป็นสาระบัญญัติในหมวด 5 (การบริหารและการจัดการศึกษา) หมวด 6 (มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา) หมวด 7 (ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา) หมวด 8 (ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา) และหมวด 9 (เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา)

**มาตราสำคัญบางมาตราใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ
ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ**

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา

- **มาตรา 37** การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่น ๆ ด้วย
- **มาตรา 39** ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

- **มาตรา 49** ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้
ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

- **มาตรา 53** ให้มีองค์การวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา
ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

- **มาตรา 58** ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน

และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- **มาตรา 63** รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำ และโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น
- **มาตรา 68** ให้มีภาระจรรยาบรรณ เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

สิ่งที่เด็กไทยพึงได้รับ...สิ่งที่เป็นพันธกิจ ของทุกรัฐบาล

หากมองภาพรวมก็จะเห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้เป็นความพยายามปฏิรูปอย่างเป็นองค์รวม นั่นคือทั้งในแง่กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการบริหารจัดการซึ่งจะต้องปรับให้เอื้อต่อรูปแบบหลักสูตรและการเรียนรู้แนวใหม่ อย่างไรก็ตาม เป็นที่แน่นอนว่าเป้าหมายการปฏิรูปที่สำคัญที่สุดอยู่ที่ตัวเด็ก และการพิสูจน์ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาที่กระจ่างชัดที่สุดก็คือการพิสูจน์จากผลที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปในตัวเด็ก

นำนัก-ส่วนสูงที่ได้มาตรฐาน ความสำเร็จด้านการกีฬาของเด็กไทย ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการในวิชาหลักคือภาษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยในการสอบ TOEFL สถิติการแข่งขันทางวิชาการนานาชาติ ทัศนคติเด็กๆ ต่อการเรียนที่เปลี่ยนไป ความเห็นของพ่อแม่ ความเห็นของนายจ้าง ในภาคเอกชนและรัฐ สถิติพฤติกรรมเกเรและเบี่ยงเบนที่ลดลง โอกาสของผู้ที่มักด้อยโอกาสในการเรียนต่อระดับสูง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างของดัชนีที่จะช่วยชี้วัดความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา

ในขณะเดียวกัน ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในตัวระบบการบริหารจัดการเองก็มีความสำคัญและจะชี้ถึงศักยภาพการพัฒนสถานศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กๆ ในระยะยาว อาทิ งบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายเชิงบริหารที่ลดลง ขั้นตอนการทำงานที่ลดลง ระยะเวลาที่สั้นลงในการริเริ่มโครงการใหม่ๆ และนวัตกรรมที่เพิ่มมากขึ้นในระดับสถานศึกษา อัตราการคงอยู่ของบุคลากรครูที่มีคุณภาพและสถิติการให้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพที่สะท้อนการพัฒนาตนเองของครูอย่างต่อเนื่อง งบประมาณสนับสนุนการศึกษาที่ระดมได้มาจากแหล่งต่างๆ มากขึ้นโดยเฉพาะท้องถิ่น ฯลฯ เป็นตัวอย่างของดัชนีอีกส่วนหนึ่งในด้านการบริหารจัดการที่มีความสำคัญในการประเมินความ

สำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในแง่ประสิทธิภาพ ความคล่องตัว และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

แน่นอนที่สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เด็กไทยพึงได้รับและสังคมไทยพึงได้เห็นจากการปฏิรูปการศึกษา และแน่นอนว่านี่คือพันธกิจที่ไม่ว่ารัฐบาลใดจะต้องเร่งดำเนินการ และประเมินผลเพื่อนำความคืบหน้าและข้อเท็จจริงมารายงานต่อประชาชน

**ในมิติของโอกาสและความเท่าเทียม :
ระบบที่ยังเน้นแข่งขัน โอกาสที่ยังต้องช่วงชิง**

ดูจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ยกมาบางมาตราข้างต้น เกี่ยวกับสิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนนั้น สิ่งที่คุณจะชัดเจนยิ่งคือเจตนารมณ์ที่ต้องการให้เด็กไทยไม่ว่ายากดีมีจนหรืออยู่ในถิ่นทุรกันดารเพียงไรก็สามารถได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเต็มศักยภาพ เพื่อให้การศึกษาเป็นใบเบิกทางที่ดีที่ทุกคนมีสิทธิได้มาโดยไม่จำกัดชั้นวรรณะหรือฐานะ ลดความเหลื่อมล้ำอันเป็นข้อกล่าวหาจากรรจจากสังคมมาโดยตลอดว่าการศึกษาได้กลายเป็นเครื่องตอกย้ำชนชั้นทางสังคม เนื่องจากการศึกษาที่ดีมักจะตกอยู่แต่กับ

คนมีสตางค์ที่มีกำลังซื้อมากกว่าหรืออยู่ในที่เจริญกว่า
เท่านั้น การขยายโอกาสการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ได้สะ
ท้อนแต่เพียงความต้องการยกระดับการศึกษาของคนไทยเท่านั้น
แต่ยังมีนัยต่อการสร้างความเป็นธรรมและสมานฉันท์ในสังคม
อีกด้วย

เพื่อให้เด็กไทยรุ่นใหม่ได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง
อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เขาารู้สึกได้ถึงโอกาสที่ดีในชีวิต
ที่ไม่ถูกจำกัดด้วยฐานะ เพื่อให้เขาสามารถเขยิบฐานะ
ทางสังคมด้วยการศึกษา เพื่อให้เขาไม่รู้สึกถูกข่มเหง
เหยียดหยามด้วยความจนที่อาจนำมาซึ่งความร้าวฉานใน
สังคม

การขยายโอกาสการศึกษาอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ
ไม่ได้เป็นหลักประกันความสามารถแข่งขันของประเทศใน
ประชาคมนานาชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักประกันความ
เอื้ออาทรและสมานฉันท์ของสังคมไทยในอนาคตอีกด้วย

ความสำเร็จเชิงปริมาณ

ในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่าในปี 2545 นี้เป็นปีที่ระบบ
การศึกษาของเรามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องอีกปีหนึ่ง โดยดู
จากงบประมาณเพื่อการศึกษาที่เพิ่มขึ้น ทั้งในยอดงบ
ประมาณโดยรวมที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีงบประมาณ 2544

และแม้อัตราส่วนงบประมาณเพื่อการศึกษาต้องงบประมาณแผ่นดินทั้งหมดจะลดลงแต่ก็ยังคงรักษาอัตราส่วนงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ได้ที่ระดับร้อยละ 4 ซึ่งนับว่าสูงที่สุดประเทศหนึ่งในเอเชีย ทั้งนี้ ในปีงบประมาณต่อไปคือปีงบประมาณ 2546 แนวโน้มยังคงเป็นไปในทางที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากลำดับความสำคัญที่ให้รัฐต้องให้แก่งการศึกษาบางระดับและบางประเภท เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติ ซึ่งคาดว่าจะต้องใช้งบประมาณเพิ่มเติมเพื่อเป็นเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนที่จ่ายให้แก่สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนอีกราว 11,500 ล้านบาท

งบประมาณเพื่อการศึกษา ปีงบประมาณ 2541-2545

	2541	2542	2543	2544	2545
จำนวน (ล้านบาท)	201,707	207,316	220,620	224,126	225,969
ร้อยละต่อ GDP	3.9	3.7	4.3	4.3	4.0
ร้อยละต่องบประมาณแผ่นดินทั้งหมด	25.2	25.1	25.7	24.6	22.1

ที่มา : สำนักงบประมาณ

และเมื่อดูยอดนักเรียนนิสิตนักศึกษาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกระดับเช่นกัน อันเนื่องมาจากการขยายโอกาสการศึกษาตามเงื่อนไขและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะการศึกษาระดับอุดมศึกษา เฉพาะในระบบปิดมียอดนักศึกษาถึง 1 ล้านคนหรือราวร้อยละ 25 ของประชากรในกลุ่มอายุ 18-21 ปีซึ่งนับว่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏ 36 แห่งซึ่งมียอดนักศึกษารวมกันถึง 490,000 คนในปีการศึกษา 2544

ในขณะที่เดียวกันในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแม้จะขยายตัวอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายในกลุ่มอายุ 12-17 ปีได้เพียงร้อยละ 70 โดยเฉพาะระดับมัธยมปลายยังมีเด็กในช่วงอายุ 15-17 ปีได้เรียนถึงระดับนี้เพียงร้อยละ 60 เท่านั้น

ปัญหาเชิงซ้อนในการขยายตัวเชิงปริมาณก็คือสมดุลระหว่างเป้าหมายเชิงปริมาณในการขยายโอกาสการศึกษากับการรักษาไว้ซึ่งความเท่าเทียมกันเชิงคุณภาพ เพราะในขณะที่ระบบของเรามีปัญหาเฉพาะหน้าในการที่จะต้องเร่งขยายตัวให้ทันความต้องการของผู้เรียนไม่ว่าจะในระดับมัธยมศึกษา

อัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อประชากรแต่ละระดับชั้น ปีการศึกษา 2544*

ระดับการศึกษา	กลุ่มอายุ	ประชากร	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
อนุบาล	3-5	2,906,300	2,790,048	96.0
ประถมศึกษา	6-11	5,835,000	6,050,895	103.7
มัธยมศึกษา	12-17	5,750,000	4,076,750	70.9
มัธยมต้น	(12-14)	2,905,000	1,719,760	59.2
มัธยมปลาย	(15-17)	2,905,000	1,719,760	59.2
สามัญ		(2,905,000)	(1,124,235)	(38.7)
อาชีวะ		(2,905,000)	(598,430)	(20.5)
อุดมศึกษา	18-21	4,344,000	1,086,000	25.0
รวม	3-21	18,835,300	13,938,123	74.4

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544

*ตัวเลขประมาณการ

หรืออุดมศึกษานั้น ปัญหาที่จะซ้นเข้ามาคือการขาดกลไกที่เข้มแข็งในการดูแลคุณภาพซึ่งจะเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่จะทำให้ศรัทธาของสังคมไม่สั่นคลอนไป

เพราะสิ่งที่น่าเป็นห่วงในขณะนี้ก็คือการเอาแต่ความสำเร็จในการขยายตัวเชิงปริมาณมาเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับด้วยกระแสกดดันและเรียกร้องจากผู้เรียนและผู้ปกครองให้ขยายโอกาสการศึกษามากขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ในที่สุดเมื่อระบบทุจริตขยายไปไม่สามารถหาครูบาอาจารย์และทรัพยากรที่มีคุณภาพมารองรับได้ทัน ก็

จะทำให้ระบบการศึกษาของเราเป็นระบบที่สักแต่โต สักแต่ให้โอกาสเรียน แต่กลวงเรื่องคุณภาพ ไม่เป็นที่พึงหวังของตลาดแรงงาน ไม่เป็นใบเบิกทางไปสู่อนาคตที่ดีของผู้เรียน และจะเป็นระบบที่ล้มเหลวในระยะยาวได้

และยังมีปัญหาซ้อนที่สามในเรื่องความแข็งตัวของระบบการศึกษาที่ไม่สามารถเอื้อให้มีกลไกรับรองความรู้และเทียบโอนผลการเรียน ตลอดจนกลไกคัดเลือกผู้เรียนที่หลากหลายและยืดหยุ่นที่จะสามารถ “ให้โอกาสการเรียนรู้” แก่ผู้คนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษานั้น ในอุดมคติที่พึงจะเป็น ผู้เรียนไม่ว่าจะมีภูมิหลังทางการศึกษาอย่างไร หรือแม้เป็นผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนก็ตาม ต่างควรมีโอกาสมาสมัครเข้าเรียนและสามารถเทียบโอนผลการเรียนหรือประสบการณ์ทำงานมาใช้เรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องการได้อย่างสะดวก โดยมีกลไกคัดเลือกคนเข้ามาเรียนต่อระดับอุดมศึกษาที่ไม่ติดอยู่กับการสอบแข่งขันแต่อย่างใดอีกต่อไป และเมื่อเข้ามาเรียนแล้วก็ไม่ต้องจำกัดการเรียนรู้อยู่แต่ในสถาบันของตนแต่สามารถเลือกเรียนวิชาในสถาบันอื่นๆ ได้อย่างเสรี

ผู้ใหญ่จบแค่ชั้นมัธยมแต่ทำงานมานานๆ อยากมาเรียนต่อปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยชั้นนำก็น่าจะทำได้สะดวก

ขึ้นโดยไม่ต้องฝากด้าน “สอบเอ็นทรานซ์” แต่อย่างเดียวยกต่อไปแต่สามารถนำประสบการณ์มาสมัครเข้าเรียนหรือแม้แต่ขอยกเว้นการเรียนบางวิชาได้ นักศึกษาที่เรียนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในต่างจังหวัดอาจมาลงทะเบียนเรียนวิชาต่างๆ ในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ ได้อย่างสะดวก หรือผู้ที่เรียนมาทางสายอาชีพศึกษาก็สามารถโอนย้ายมาเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้ อย่างไม่ยุ่งยาก เป็นต้น

นั่นจึงจะเรียกว่าเป็นการ “ขยายโอกาสการเรียนรู้” อย่างแท้จริง

แต่ในทางปฏิบัติสิ่งเหล่านี้ยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในระบบการศึกษา การขยายโอกาสของเรายังเป็นการขยายในกรอบความคิดแนวตั้งแคบๆ ใครเรียนมาทางสายใดหรือจากสถาบันประเภทใดก็ต้องติดอยู่ในทางสายนั้น ทั้งที่ในพระราชบัญญัติการศึกษา ก็กำหนดชัดอย่างที่กล่าวไปแล้วว่า “ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะ เป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน” แต่หลังจากเวลาผ่านไป 3 ปีหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติ กฎกระทรวงที่ควรจะออกมากำกับในเรื่องนี้ก็ไม่ออก

มาแต่อย่างไร

การขยายโอกาสทางการศึกษาของเราที่ดูประหนึ่ง จะประสบความสำเร็จเชิงปริมาณจึงยังเป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่ยังจะต้องฝ่าฟันปัญหาอีกมากทั้งในเรื่องการรักษาไว้ซึ่งคุณภาพอย่างที่สูงคมและตลาดแรงงานคาดหวัง รวมถึงการพัฒนาให้ระบบมีความเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาในระดับและประเภทต่างๆ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย อันจะเป็นการเปิด พรหมแดนการเรียนรู้ให้กว้างขวางออกไป

และน่าจะเป็นนิยามที่ถูกต้องของคำว่า “การขยาย โอกาสการศึกษา”

ยังมีผู้ด้อยโอกาสที่ดักดานกับการด้อยโอกาส

นอกจากปัญหาในเรื่องการขยายโอกาสทางการศึกษาใน ภาพรวมแล้ว ในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้แก่ ผู้ด้อยโอกาส และ ผู้ที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มต่างๆ ก็ยังคงเป็นภาระอันหนัก ในการจัดการศึกษาเพื่อสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ จากตัวเลขประมาณการในโครงการ วิจัยเด็กกระยะยาวของแพทย์หญิงจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ และคณะซึ่งอ้างอิงสถิติของกรมประชาสงเคราะห์พบว่าเรายังมี “เด็กในภาวะยากลำบาก” อีกกว่า 7 ล้านคนหรือคิดเป็นเกือบ

ร้อยละ 40 ของประชากรเด็กในกลุ่มอายุ 0-18 ปี ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเด็กที่ยากจน เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กกำพร้า เด็กไร้สัญชาติ ทั้งนี้ยังไม่รวมเด็กที่มีความพิการลักษณะต่างๆ อีกเกือบ 3 แสนคน

การที่เด็กของเราเกือบร้อยละ 40 อยู่ในภาวะยากลำบากหรือภาวะเสี่ยงต่อการเป็นปัญหาสังคมเช่นนี้จึงเป็นโจทย์อันหนักยิ่งในการขยายโอกาสการศึกษาให้เข้าไปโอบอุ้มชีวิตของเด็กเหล่านี้ เนื่องจากไม่อาจอาศัยจากการศึกษาจากในระบบโรงเรียนแต่อย่างใดเลยแต่ต้องเป็นการรวมพลังทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ รวมถึงรูปแบบการศึกษาทางเลือกโดยองค์กรต่างๆ ในสังคมมาช่วยกัน รวมทั้งจะต้องมีการสนับสนุนด้านทรัพยากรที่เพียงพอจากรัฐอีกด้วย

และจากแนวโน้มที่เด็กในภาวะยากลำบากบางกลุ่มมีจำนวนเพิ่มขึ้น เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งมีจำนวนถึงปีละเกือบ 5 พันคนหรือวันละกว่า 10 ชีวิต หรือจำนวนเด็กไร้สัญชาติที่ยังคงเพิ่มขึ้นในค่ายอพยพตามชายแดนของเรา ก็จะทำให้ปัญหาการกระจายบริการการศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะยุ่งยากขึ้นเป็นลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มเป้าหมายที่จะต้องรวมอยู่ในคำว่า **“ผู้มีความต้องการพิเศษ”** มากยิ่งขึ้นในอนาคตได้แก่ ผู้มีความ

สามารถพิเศษ หรือเด็กปัญญาเลิศ (gifted and talented) ปัจจุบันทั้งเด็กปัญญาเลิศและเด็กที่มีความสามารถพิเศษซึ่งอาจมีจำนวนนับแสนคนไม่ได้รับการดูแลและกระตุ้นศักยภาพ หรือได้รับโอกาสให้แสดงพรสวรรค์ในตัวเองมากเท่าที่ควรจึงนับเป็นเด็กกลุ่มที่ด้อยโอกาสในอีกแง่มุมหนึ่ง

ประมาณการเด็กในภาวะยากลำบากประเภทต่างๆ และการให้บริการทางการศึกษา

ประมาณการเด็กประเภทต่างๆ	การให้บริการทางการศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> ● ข้อมูลกรมประชาสงเคราะห์ประมาณว่าเด็กในช่วงอายุ 0-14 ปีที่อยู่ในภาวะยากลำบากมีประมาณ 7 ล้านคน แยกเป็นกลุ่มหลักๆ ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> เด็กยากจน 6 ล้านคน เด็กถูกทอดทิ้ง 1 แสนคน เด็กกำพร้า 3.5 แสนคน เด็กเร่ร่อน/ขอทาน 3.7 แสนคน เด็กชนกลุ่มน้อย 2 แสนคน ● ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่าเด็กและเยาวชนในช่วงอายุ 0-19 ปีมีความพิการลักษณะต่างๆ ประมาณ 2.8 แสนคน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ซึ่งให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชากรในกลุ่มอายุ 6-17 ปี ระบุว่ามีการให้บริการการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสรวม 3,244,217 คน ● ข้อมูลจากกระทรวงศึกษาธิการระบุว่า มีเด็กพิการเรียนร่วมประมาณ 128,942 คน และนักเรียนพิการในโรงเรียนศึกษาพิเศษ 42 โรงเรียน 12,222 คน และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 41 โรงเรียนอีก 37,477 คน

ระบบคัดสรรทางการศึกษา : ชัยชนะยังอยู่ในกำมือ ของการสอบเอ็นทรานซ์

ดังที่กล่าวตอนต้นว่า สิ่งที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนอันยิ่งใหญ่ในการปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูประบบการคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาหรือระบบการสอบเอ็นทรานซ์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดสภาพการแข่งขัน ความเครียดตลอดจนหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชาการและการมุ่งพัฒนาเด็กที่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการมาตั้งแต่ระดับประถม ซึ่งหากมีการปฏิรูประบบการคัดเลือกให้ยืดหยุ่นหลากหลายอย่างที่กล่าวไปแล้วก็จะมีอันส่งผลต่อทิศทางการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมและมัธยมให้มีความหลากหลายขึ้นด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม จนถึงปัจจุบันนี้ระบบยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเต็มรูปแบบแม้จะมีการพูดเรื่องนี้กันมากกว่าทศวรรษแล้วก็ตาม ปัจจุบันมีการใช้คะแนนเฉลี่ยและลำดับที่ในชั้นมัธยมปลายมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วยน้ำหนักเพียงร้อยละ 10 แต่อีกร้อยละ 90 ยังคงพิจารณาจากผลการสอบทางวิชาการดังเดิมจึงยังไม่สามารถลดสภาพการแข่งขันและความเครียดในการศึกษาของเราได้ตามเป้าหมาย เพราะมีหน้าซ้ำแผนการปฏิรูประบบการสอบเอ็นทรานซ์ยังอาจเผชิญกับโรคเลื่อนไปถึงปี 2546 หรืออาจจะถึง 2547 อีกด้วย

ในมติของการเรียนรู้ :
เด็กไทยได้ลิ้มรสชาติใหม่การเรียนรู้เพียงใด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะแสดงเจตจำนงไว้ชัดถึงรูปแบบและแนวทางการสอนใหม่ที่ต้องการให้ผู้เรียน “เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายเชิงนามธรรมเหล่านี้พึงยึดหลักการว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22) พร้อมทั้งได้ให้แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสนองหลักการดังกล่าวไว้อีกด้วย เช่น การให้ผู้เรียนเรียนตามความถนัด ความสนใจ การให้ลงมือปฏิบัติคิดค้นเองให้มากขึ้น การฝึกทักษะการจัดการปัญหา การผสมผสานเรื่องคุณธรรมไว้ในทุกวิชา เป็นต้น (ดูรายละเอียดในมาตรา 24 ในตารางที่ได้นำเสนอไปแล้ว)

แต่สิ่งที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งหวังไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายหรือเร็วเลย

เพราะการนำหลักการและแนวทางต่างๆ ไปปฏิบัตินั้น ไม่ได้เป็นแค่เรื่องเชิงเทคนิคเหมือนกระบวนการผลิตในโรงงาน แต่เป็นการปรับเปลี่ยนตั้งแต่ทัศนคติและความเชื่อของครูที่จะไปกำหนดการเปลี่ยนแปลงในวิธีสอนของครูอีกทีหนึ่ง

พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือการสอนแนวปฏิรูปจะเกิดขึ้นไม่ได้ หรือไม่ได้ดีถ้าครูผู้สอนไม่เชื่ออย่างเต็มหัวใจก่อนว่า “ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

และหนึ่งปีที่ผ่านมาไปนั้นก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียงย่างก้าวแรกของความพยายามเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ความเชื่อ และความชินในระบบที่เน้น “การสอน” มาช้านานมาสู่ระบบที่เน้น “การเรียนรู้” ที่หวังว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนอย่างที่คาดหวัง

กระแสการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : ความตื่นตัวที่ดี ทิศทางที่ยังต้องมอง

ข่าวดีในรอบปีที่ผ่านมาคือครูของเราตื่นตัวค่อนข้างมากจากกระแสการรณรงค์ประชาสัมพันธืตลอดจนโครงการนำร่องและการพัฒนาครูต้นแบบอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการจัดฝึกอบรมต่างๆ อย่างคึกคักตลอดปี จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) ก็ยืนยันว่าครูและผู้บริหารส่วนใหญ่ได้ผ่านประสบการณ์การฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนการสอนมาในระดับหนึ่งแทบทั้งสิ้น

แต่ความสำเร็จยังวัดไม่ได้ง่ายนัก การใช้ประโยชน์จากสิ่งที่ดีเหมือนจะเป็นองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่เช่น “โครงการ” “ใบงาน” “แฟ้มสะสมงาน” อันเป็นเครื่องเคราในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แม้จะมีการใช้อย่างแพร่หลายแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะประกันคุณภาพการเรียนรู้และคุณลักษณะให้เด็กแต่ละคนได้

เพราะอะไรนะหรือ

ผลการสำรวจของ ก.ค. อีกเช่นกันที่ชี้ว่ากระแสการตื่นตัวที่นำมาสู่การฝึกอบรมครูมากมายนั้น “ผลการอบรมไม่ยั่งยืน พฤติกรรมการสอนของครูยังเป็นไปตามแนวเดิมไม่เปลี่ยนแปลง” ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการเน้นแต่เทคนิควิธีการอย่างฉาบฉวย

ไม่มีกระบวนการที่ต่อเนื่องในการช่วยเหลือและกระตุ้นให้ครูปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมการสอนอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่า “การอบรมสัมมนาแยกเป็นด้าน ไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปฏิรูป ...ยังต้องมีการอบรมเพื่อเติมเต็มอย่างต่อเนื่อง”

หัวใจของความสำเร็จในเรื่องนี้จึงน่าจะอยู่ที่การมี “ระบบพี่เลี้ยง-คู่คิด” คู่ขนานไปกับ “ระบบติดตาม-ตรวจตรา” ที่ดีและมีความต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนและห้องเรียนอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ในรอบปีที่ผ่านมาหลายโครงการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ริเริ่มขึ้นก็สอดคล้องจะเป็นความหวังที่ดีและสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องระบบพี่เลี้ยงและระบบตรวจสอบข้างต้น เช่น โครงการครูต้นแบบและครูแห่งชาติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่ได้มีการคัดเลือกครูแล้วกว่า 600 คน “กระจายอยู่ทุกจังหวัดของประเทศเพื่อเป็นต้นแบบของการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ให้ความช่วยเหลือแนะนำและสาธิตการเรียนการสอนให้แก่เพื่อนครูในลักษณะกัลยาณมิตรนิเทศ และสร้างครูเครือข่ายเพื่อขยายผลต่อไปเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 10,000 คน” ครูแห่งชาติและครูต้นแบบตลอดจนครูในเครือข่ายของเราขณะนี้ยังได้ไปมี

บทบาทในการตั้งศูนย์หรือชมรมด้านการพัฒนาวิชาชีพครูใน
จังหวัดต่างๆ 55 จังหวัด รวมกว่า 200 แห่ง โดยศูนย์และชมรม
เหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในการ “สนับสนุนการทำวิจัยและ
พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” อีกด้วย

ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการก็มีการคัดเลือกครูแกน
นำประจำแต่ละโรงเรียนอีกถึง 38,000 คนเพื่อเป็นที่ปรึกษา
คอยให้คำแนะนำแก่เพื่อนครูในโรงเรียนด้วยเช่นกัน

ประเด็นเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับกำลังครูกว่า
500,000 คนในโรงเรียนกว่า 40,000 แห่งของเรานี้จึงขึ้นอยู่กับ
ทิศทางการทำงานร่วมกับครูในระดับรากหญ้านี้เอง ซึ่งถ้าระบบ
“ครูต้นแบบ” “ครูเครือข่าย” และระบบ “กัลยาณมิตรนิเทศ”
เป็นไปตามหลักการที่วางไว้ทั้งในส่วนของสำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติก็ดี ของกระทรวงศึกษาธิการก็ดี
ที่เน้นการเป็นพี่เลี้ยงและคู่คิด และคอยติดตามตรวจตราและ
หนุนเสริมครูของเราอย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้ว การ
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้
ของเด็กๆ ก็น่าจะเกิดได้เร็วขึ้นและยั่งยืนยิ่งขึ้น

**กระแสการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น : ถิ่นแท้ต้องไม่แพ้
ถิ่นเทียม**

เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้

ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อันเป็นหลักสูตรแกนกลางที่ใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำ “หลักสูตรสถานศึกษา” อีกทีหนึ่ง โดยลักษณะหลักสูตรพยายามให้มีความยืดหยุ่นโดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ไว้ใน 8 กลุ่มวิชาตามช่วงชั้นต่างๆ ในเชิงให้เป็น “ผลลัพธ์การเรียนรู้” ที่คาดหวังร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งไปปรับคิดพัฒนาเทคนิคกระบวนการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์เหล่านั้นได้ด้วยตนเองโดยอิสระในรูปหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้ ด้วยเจตนาเพื่อให้เกิดความหลากหลายและการตอบสนองความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนในแต่ละที่ที่อาจจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป

ลักษณะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
<ul style="list-style-type: none"> ● แบ่งเป็น 4 ช่วงชั้นคือ ประถม 1-3/ประถม 4-6/มัธยม 1-3/มัธยม 4-6 ● จัดสาระการเรียนรู้เป็น 8 หมวด ได้แก่ “กลุ่มวิชาหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ” คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกับ “กลุ่มวิชาที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์” คือ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และภาษาต่างประเทศ ● กำหนดเวลาเรียน 800-1,000 ชั่วโมงต่อปีในระดับประถม 1,000-1,200 ชั่วโมงในระดับมัธยมต้นและ 1,200 ชั่วโมงในระดับมัธยมปลาย เฉลี่ยเวลาเรียนประมาณวันละ 5 ชั่วโมง ● มีการกำหนด “มาตรฐานการเรียนรู้” เป็นแกนกลางตามหมวดวิชาและช่วงชั้นต่างๆ ให้สถานศึกษานำไปพัฒนาสาระการเรียนรู้ของตนเองแต่ยังไม่มีการกำหนดกลไกการวัดผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

การเปิดโอกาสดังกล่าวจึงนำมาซึ่งกระแสการสร้าง “หลักสูตรท้องถิ่น” อย่างแพร่หลาย โดยมีการพัฒนาและอบรมครูและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ไม่น้อยเช่นกันในรอบปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นน่าจะอยู่ที่ความเข้มแข็งและกระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นนั่นเอง เพื่อไม่ให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นกลายเป็นหลักสูตร “ถิ่นเทียม” ที่กำหนดโดยครูหรือผู้บริหารแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นหลักสูตรที่สะท้อนความเข้มแข็งและจุดยืนทางความคิดของชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง เกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการจัดการศึกษา

เรื่องนี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำทลายเช่นกัน จากการศึกษาของเรตกอยู่ในมีรัฐแต่ฝ่ายเดียวมาช้านาน การปลูกจิตวิญญาณการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามาร่วมคิดร่วมทำเรื่องการศึกษาจึงต้องใช้เวลาและการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม น่าดีใจที่ในระยะหลังมีกระแสเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นแรงกระตุ้นสำคัญให้เกิดความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นท้องถิ่น และก่อให้เกิดการรวมตัวของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ ไม่น้อยที่เข้ามามีบทบาททำงานร่วมกับโรงเรียนมากขึ้น ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ

ไปจนถึงขั้นการคิดจัดตั้งสถาบันการเรียนรู้ของตนเองขึ้นก็มี

กระแสภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

ความเคลื่อนไหว
<ul style="list-style-type: none">● มีการยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในสาขาต่างๆ รวมถึง 86 คนในช่วงปี 2544-2545 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ● มีการนำร่องวิจัยและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นต่างๆ อย่างเป็นระบบ อาทิ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการกำหนดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กถึง 133 แห่ง เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน แหล่งหัตถกรรม และแหล่งธรรมชาติต่างๆ● มีกระแสการวิจัยเพื่อให้เข้าใจถึงปัจจัยเงื่อนไขที่เอื้อหรือขัดขวางการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อาทิ ชุดโครงการวิจัยด้านการศึกษากับชุมชน ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งมีโครงการวิจัยย่อยกว่า 30 โครงการ ครอบคลุมพื้นที่กว่า 20 จังหวัด● มีกระแส “มหาวิทยาลัยชาวบ้าน” ในหลายภูมิภาค เช่น มหาวิทยาลัยอีสานคีนถิ่นที่บุรีรัมย์ โดยมีความพยายามจัด “ชุดความรู้ชาวบ้าน” เป็นหลักสูตรและมีวิชาที่น่าสนใจ เช่น “วิชาออกแบบชีวิต” เป็นต้น

กระแสภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ โดยการรวมตัวของกลุ่มประชาคมจังหวัดต่างๆ เริ่มเกิดขึ้นอย่างเป็นล่ำเป็นสันในหลายจังหวัด ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีและจะเป็นเงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จในความพยายามสร้างสรรค์หลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายตามอัตลักษณ์และความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

เด็กไทย “เก่ง-ดี-มีความสุข” ขึ้นเพียงใด

นอกจากเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนและการพัฒนาหลักสูตรแนวใหม่แล้ว สิ่งที่จะมองข้ามไม่ได้คือการสร้างศักยภาพพื้นฐานของเด็กไทย ตั้งแต่เรื่องเซาว์ปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ ไปจนถึงการจัดระเบียบสิ่งที่ “เกิดนอกโรงเรียน” ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้ จากผลการวิจัยของแพทย์หญิงจันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ เกี่ยวกับเซาว์ปัญญาตลอดจนพฤติกรรมการใช้ชีวิตของเด็กไทย โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นนั้น ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่น่ากังวลอยู่ไม่น้อย

เช่น เด็กไทยเราเซาว์ปัญญาต่ำลงไม่ถึง 90 ซึ่งแม้ไม่ได้แปลว่าเด็กไทยโง่โดยตรง แต่อาจชี้ให้เห็นปัญหาที่เด็กไทยขาดการกระตุ้นและฝึกสมองมาแต่เยาว์วัย ซึ่งเป็นหน้าที่ของทั้งโรงเรียนและครอบครัวที่จะต้องกระตุ้นเรื่องนี้

นอกจากนี้ เด็กไทยเรายังมีชีวิตที่เสี่ยงขึ้น เช่น กินเหล้า สูบบุหรี่ ไม่สวมหมวกกันน็อค ไม่คาดเข็มขัดนิรภัย มีหน้าซำยังติดนิสัยบริโภคนิยมมากขึ้น จากนิสัยการติดโทรศัพท์นั่งอมแกม ซึ่งรายการที่ดูส่วนใหญ่ก็เป็นรายการบันเทิง โดยเด็กเราใช้เวลาแค่ร้อยละ 5.9 ดูรายการทางการศึกษา

ดัชนีชี้สภาวะ “เก่ง-ดี-มีสุข” ของเด็กวัยรุ่น 16-18 ปี

ดัชนีวัยรุ่นไทย (16-18 ปี)
<ul style="list-style-type: none"> ● เซาว์นปัญญาเฉลี่ย 88.6 ร้อยละ 15.6 ออกจากโรงเรียนแล้ว ● ดูโทรทัศน์เฉลี่ยวันละ 3.4 ชั่วโมง (เสาร์-อาทิตย์เฉลี่ย 5.1 ชั่วโมง) รายการที่ใช้เวลาดูอันดับหนึ่งคือละคร (ร้อยละ 31.47 ของเวลาทั้งหมดที่ใช้ดูโทรทัศน์) อันดับสองคือ เกมโชว์ (ร้อยละ 23.8) อันดับสามใช้เวลาคือรายการเพลง (ร้อยละ 15.9) รายการเพื่อการศึกษา เด็กใช้เวลาดูร้อยละ 5.9 ของเวลาดูโทรทัศน์ทั้งหมด ● ซึมเศร้าโศกไม่สวมหมวกกันน็อคร้อยละ 46.3 ขับรถยนต์ไม่คาดเข็มขัดร้อยละ 49 ตายจากอุบัติเหตุวันละ 10 คน ● กินเหล้าร้อยละ 26.5 สูบบุหรี่ร้อยละ 14.8 ● เคยพยายามฆ่าตัวตายร้อยละ 3.5

แม้เราจะปฏิรูปการเรียนรู้เป็นผลอย่างไรก็ตาม แต่ก็ เป็นเพียงความสำเร็จที่เกิดขึ้นในรั้วโรงเรียนเท่านั้น สิ่งที่เกิดขึ้นนอกโรงเรียนที่เป็นสิ่งแวดล้อมในชีวิตเด็กๆ นับว่ามีอิทธิพลสูงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันในการหล่อหลอมบุคลิกภาพและนิสัยใจคอของเด็ก และการละเลยสิ่งเหล่านี้ ก็จะทำให้เจตนาในการทำให้ชีวิตเด็กไทยดีขึ้นล้มเหลวได้

วิธีคิดเรื่องการปฏิรูปการศึกษาจึงจะต้องมององค์รวมของการพัฒนาเด็กที่ขยายกรอบมากกว่าแค่การปฏิรูปโรงเรียน แต่อาจต้องหมายถึงการจัดระเบียบสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กไปในวิถีทางที่ถูกต้องด้วย

ในมิติของคุณภาพ : วิกฤตและโอกาส

ในด้านคุณภาพการศึกษานับเป็นปัญหาใหญ่ยิ่งของระบบการศึกษาไทยอันเนื่องมาจากภาวะ “โตเร็ว” ในเชิงปริมาณในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา และเป็นปัญหาของทั้งระบบไม่เฉพาะแต่การศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง แต่เป็นปัญหาการไม่สามารถจัดหาหรือจัดเตรียมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการขยายตัวได้ อันส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในที่สุด

แม้ว่าวันนี้ ประเทศไทยจะ “ดูดี” ขึ้นในแง่ระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยของคนไทยที่โตดจากสามปีกว่าๆ เมื่อทศวรรษที่แล้ว มาเป็นเกือบ 8 ปีในปัจจุบัน แต่ในการยกระดับการศึกษาของคนไทยที่ดูจากจำนวนปีที่อยู่ในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นนี้ก็ก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาของสังคมต่อผลผลิตของระบบการศึกษามากขึ้นด้วยเช่นกัน

**สภาวะการณ์ในรอบหนึ่งปี : เด็กสอบได้แบบไม่มี
ความรู้ ปริญญาชนที่ตกงาน**

ในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาความพยายามแก้ไขเรื่องคุณภาพการศึกษายังไม่กระเตื้องขึ้นนัก แม้จะมีกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากฝ่ายต่างๆ มาโดยตลอดตั้งแต่กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่กังวลกับผลสัมฤทธิ์และความรู้ความสามารถของบุตรหลาน ไปจนถึงภาคเอกชนที่ยังผิดหวังกับคุณภาพของบัณฑิตไทย

ทั้งนี้ โดยระบบที่ถูกกดดันให้ขยายตัวรองรับนักเรียนมากขึ้นๆ ทุกปีผนวกกับนโยบาย “**สอนซ่อมเสริม**” ที่พยายามเชิญเชิญเด็กที่เรียนช้าให้สอบผ่านขึ้นชั้นให้ได้ทันเพื่อน รวมทั้งการประเมินผลสถานศึกษาที่ให้ค่าน้ำหนักแก่อัตราส่วนเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียน ต่างมีส่วนทำให้ระบบการศึกษาไทยบางครั้งก็กลายเป็นระบบที่ย่อหย่อนคุณภาพลงจนเกิดสภาพ “**ปล่อยผี**” หรือการให้นักเรียนผ่านขึ้นชั้นไปได้โดยง่าย กลายเป็นปัญหาที่โรงเรียนหลายแห่งถูกร้องเรียนว่า บางครั้งแม้แต่เด็กเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาแล้วก็ยังอ่านหนังสือไม่ได้ก็มี และโดยที่ระบบของเราก็กังไม่มีกลไกวัดมาตรฐานความรู้ที่ระดับชั้นต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้การติดตามตรวจสอบปัญหาเหล่านี้ยังไม่เป็นที่ประจักษ์และได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังเท่าที่ควร

ยิ่งในระดับอุดมศึกษา การขยายตัวและการแข่งขันแย่งชิงผู้เรียนที่เข้มข้นขึ้นก็นำมาซึ่งปรากฏการณ์เดียวกันคือการปล่อยปละละเลยเรื่องคุณภาพ และในบางกรณีก็มีข้อกล่าวหาที่ฉกรรจ์ด้วยซ้ำว่าสถาบันหลายแห่งทำลายคุณภาพลงด้วยความพยายามสร้างภาพลักษณ์ของการ “**จบง่าย**” เป็นจุดขายหลักแทนการ “**จบดี**” เพื่อดึงดูดผู้เรียนที่หวังแค่ใบปริญญาให้มาเรียนกับตนมากๆ

ปัญหาผลผลิตอุดมศึกษา

ดัชนีบ่งชี้ปัญหา

- ในปี 2542 มีผู้จบการศึกษาระดับ ปวส./อนุปริญญา 180,816 คน ตกลงร้อยละ 33 และระดับปริญญาตรี 149,630 คน ตกลงร้อยละ 24 คิดเป็นผู้ตกงานรวมกันกว่าหนึ่งแสนคน
- ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 65 และระดับปวส./อนุปริญญาร้อยละ 57 เห็นว่าควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และอีกร้อยละ 78 และ 79 ตามลำดับ เห็นว่าควรเพิ่มประสบการณ์ให้ผู้เรียนมากกว่าที่เป็นอยู่
- จากการสำรวจของบริษัทที่ปรึกษาความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและการเมือง (PERC) ในปี 2542 พบว่าไทยเป็นหนึ่งในประเทศในย่านนี้ที่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือที่ชำนาญและมีการศึกษาดี ผลการแข่งขันฝีมือแรงงานนานาชาติในปี 2544 ก็ปรากฏว่าไทยอยู่ในอันดับที่ 15 เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในเอเชีย

ที่สุดแล้วปัญหาคุณภาพจึงถูกฟ้องโดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ตั้งแต่ตัวผู้เรียนเองที่เผชิญภาวะตกงานสูงในปัจจุบัน ทั้งในระดับ ปวส./อนุปริญญา และระดับปริญญาตรี ไปจนถึงหน่วยงานผู้ใช้บัณฑิตและแรงงานวิชาชีพที่วิพากษ์วิจารณ์กำลังคนระดับสูงของเรามาโดยตลอดเช่นกัน

ปริญญาเก้ : ภาพสะท้อนอุดมศึกษายุคสะดวกซื้อ

ล่าสุดปัญหาการเข้ามาเปิดการสอนระดับปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้รับการรับรองจาก ก.พ. จนเกิดเป็นข่าวเกรียวกราวทั้งสังคมเรื่อง “ปริญญาเก้” เป็นภาพสะท้อนอีกส่วนหนึ่งที่ชี้ให้เห็นความพยายามดิ้นรนที่จะยกระดับคุณวุฒิของคณาจารย์อุดมศึกษาบางส่วนเพื่อให้ทันต่อการขยาย

หลักสูตรการเรียนการสอนจนกลายเป็นเหยื่ออันโอชะของมหาวิทยาลัยไว้คุณภาพจากต่างประเทศที่แห่กันเข้ามา “ขายปริญญา” อย่างเป็นล่ำเป็นสันและก็มีอาจารย์โดนหลอกให้เสียเงินนับแสนต่อปีเพื่อไปเรียนไม่น้อย

สถาบันหลายแห่งอยากเปิดหลักสูตรปริญญาโทแบบเร่งรีบก็กดดันให้อาจารย์ต้องเป็น “ดีออกเตอร์” แบบเร่งรัด เพื่อให้สามารถมาสอนในหลักสูตรเหล่านี้ได้ และเมื่อมาสอนแล้วก็อาจเกิดความเกือตเนื่องคือไม่สามารถสอนหรือให้คำปรึกษาเรื่องการวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ ฝ่ายผู้ที่มาเรียนเองก็ไม่ตั้งใจขอแค่ให้จบไวๆ เป็นพอ

ลองทำจากปรากฏการณ์ดีออกเตอร์ก็ก็จะนำมาสู่ภาวะที่มหาวิทยาลัยไทยหลายแห่งสามารถอ้างสิทธิ์ในการเปิดสอนระดับโท-เอกได้โดยสมยอมกับผู้เรียนที่แห่กันไปเรียนเพียงเพราะอยากได้ปริญญามาเป็นเงื่อนไขเบิกทางในการทำงานมากกว่าอยากได้ความรู้

และแนวโน้มข้างหน้าก็ยังไม่แน่ว่าปัญหาหรือปรากฏการณ์ “ปริญญาเก๊” นี้จะหมดไปได้โดยง่าย เพราะยังมีสถาบันอุดมศึกษาอีกมากที่ยังขาดคณาจารย์ที่มีคุณวุฒิสองท่ามกลางกระแสการเปิดหลักสูตรปริญญาโท-เอกเอาใจตลาดและเพื่อหารายได้เข้าสถาบันที่อ้างแต่ความจำเป็นที่จะต้อง

“เลี้ยงตนเอง” ทางการเงิน ที่สุดแล้วสถาบันเหล่านั้นก็จะถูก
 กดดันโดยความต้องการอยู่รอดและการชิงส่วนแบ่งนักศึกษา
 ในตลาด ให้เดินไปในทิศทางของการเป็น “อุดมศึกษาสะดวก
 ชื้อ” ขาดความรู้ที่ “เก๋” ด้วยเช่นกัน

เปรียบเทียบคุณวุฒิของอาจารย์ประจำระหว่าง
 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐกับเอกชนปีการศึกษา 2544

	รัฐ		เอกชน	
	จำนวน	%	จำนวน	%
ปริญญาตรี	3,306	14.5	2,653	30.3
ปริญญาโท	12,465	54.8	5,240	59.9
ปริญญาเอก	6,961	30.7	855	9.8
รวม	22,729	100.0	8,748	100.0

และผลพวงสุดท้ายก็น่าจะตกอยู่กับแผ่นดินของเรา
 นั่นเองที่จะกลืนกลนไปด้วย “ปริญญาชน” มากกว่า “ปัญญา
 ชน” เต็มไปด้วยคนมีปริญญาที่ทำงานไม่ได้ คิดไม่เป็น และก็
 ไม่น่าจะช่วยให้ประเทศมีความสามารถแข่งขันเพิ่มขึ้นได้แต่
 อย่างไม่

**แนวรบการประเมินคุณภาพภายนอก : โอกาสที่ยัง
 วิกฤต**

ในความพยายามแก้ปัญหาเรื่องคุณภาพมาตรฐานการ
 ศึกษาของเรานั้น กลไกสำคัญคือสำนักงานรับรองมาตรฐาน

และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติอีกเช่นกันเพื่อให้มีหน้าที่ในการจัดให้มีการประเมินคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้งทุกๆห้าปี พร้อมกับมีรายงานต่อรัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนให้ทราบสถานการณ์เรื่องคุณภาพการศึกษาไทยอย่างสม่ำเสมอ

สมศ. จึงเป็นเขี้ยวเล็บสำคัญในการกอบกู้ศรัทธาของสังคมต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งปัจจุบัน สมศ. ได้วางแนวทางการจัดการ ตลอดจนตัวชี้วัดคุณภาพต่างๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว และในปี 2545 นี้ก็จะประเมินโรงเรียนหรือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประมาณ 4,000 แห่งและระดับอุดมศึกษาอีกราว 150 แห่ง

แต่ปัญหาของ สมศ. ก็ยังคงมี นั่นคือการไม่ยอมรับหรือไม่วางใจในระบบและวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกว่าจะ **“ประกันคุณภาพ”** ได้จริงเพียงใด ไม่ว่าจะเกิดจากดัชนีข้อมูลที่ใช้ที่อาจฉาบฉวยเกินไป หรือในแง่ที่มประเมินที่ไม่มีประสบการณ์พอที่จะประเมินคุณภาพได้อย่างถ่องแท้

อย่างไรก็ตาม โดยภาระหน้าที่ตามกฎหมาย และโดยกำลังทรัพยากรที่มีอยู่ สมศ. น่าจะเป็นองค์กรสำคัญมากในเส้นทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เพิ่งเริ่มต้นและจะต้องฝ่าฟันปัญหาเรื่องคุณภาพอีกมากในช่วงหลายปีข้างหน้า

คุณภาพที่ควรจะมีนิยามตามเอกลักษณ์สถาบัน

ในการดำเนินงานเรื่องการประกันคุณภาพที่ สมศ. จะเข้ามา มีบทบาทเป็นกลไกสำคัญนั้น นอกจากปัญหาเรื่องตัวบ่งชี้ และผู้ประเมินที่ยังจะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องให้มีประสิทธิภาพเป็นที่น่าเชื่อถือของสังคมแล้ว ประเด็นที่น่าคิดอีกประการหนึ่งก็คือในระยะยาว การตีกรอบวางเกณฑ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพมากจนเกินไปจะทำให้สถานศึกษาของเรากลายเป็น “เสื่อไหล” ไปหมดหรือไม่ โดยหย่อนความสามารถในการริเริ่มนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ ลง เนื่องจากชาชินกับการทำตามกรอบตามเกณฑ์ที่หน่วยงานภายนอกวางให้มากจนเกินไป

ปัจจุบันแนวโน้มก็ชี้ไปทางนั้นที่สถานศึกษาตั้งแต่โรงเรียนไปจนถึงมหาวิทยาลัยต่างพยายาม “กวาดวิชา” เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมรับการประเมินจาก สมศ. จนบางแห่งก็ล้มเอกลักษณ์หรือ “จุดขาย” เฉพาะตัวไป

ตัวอย่างโครงการสหกิจศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียน “เรียนรู้คู่การทำงาน” เป็นตัวอย่างหนึ่งที่เป็นความริเริ่มที่ดีของหลายมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องอาศัยรูปแบบการจัดระบบการเรียนการสอนที่ต่างออกไป เช่น การจัดตารางสอนให้ผู้เรียนสามารถไปทำงานได้เต็มหนึ่งภาคการศึกษาโดยไม่กระทบแผนการเรียนรู้โดยรวม

หรือการให้มีอาจารย์มาทำหน้าที่หัวหน้าโครงการสหกิจศึกษา บางเวลาเพื่อประสานงานกับภาคเอกชน โดยคิดภาระงานให้ อย่างเหมาะสม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องใหม่ใน วงการอุดมศึกษา และในการติดตามประเมินคุณภาพสถาบัน อุดมศึกษาบางแห่งที่จัดการสอนแบบนี้ก็ตั้งมองข้าม “ของใหม่” เหล่านี้ที่อาจเป็นจุดเด่นและเอกลักษณ์เฉพาะตัว ของสถาบันนั้นๆ ได้

การเรียนรู้แบบลักษณะสหกิจศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> ● ให้นักศึกษามีโอกาสปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการเสมือนเป็นลูกจ้างหรือพนักงานชั่วคราว ● มีระยะเวลาปฏิบัติงานเต็ม 1 ภาคการศึกษา (16 สัปดาห์) สลับกับภาคการศึกษาที่เรียนปกติ ● ในต่างประเทศมหาวิทยาลัยบางแห่งให้มีการเรียนแบบ “สหกิจศึกษา” นี้ถึง 2-3 ภาค การศึกษาตลอดหลักสูตร ● ระหว่างปฏิบัติงาน นักศึกษาจะทำงานเต็มเวลา และมีหน้าที่รับผิดชอบที่แน่นอน ● มีค่าตอบแทนให้นักศึกษาตามสมควร สถานประกอบการบางแห่งให้คนจ้างถึง 2 ใน 3 ของค่าจ้างพนักงานปกติ ● บัณฑิตที่จบควรจะมีคุณภาพอย่างที่ภาคการผลิตต้องการ และช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการได้งานของบัณฑิต

**ในมิติของการบริหารจัดการ :
เงื่อนไขที่ยังต้องใช้เวลาแก้**

เรื่องที่เป็นหัวใจอีกเรื่องหนึ่งที่จะต้องจับตามองอย่างใกล้ชิด คือเรื่องการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นปัญหามาโดยตลอด อันเนื่องจากการมีโครงสร้างที่อ้อยแอยใหญ่โต กระจุกอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ในขณะที่ต้องดูแลโรงเรียนกว่า 40,000 โรงเรียนและครูกว่า 500,000 คนที่เปิดห้องเรียน 500,000 ห้อง สอนหนังสือเด็กเกือบ 15 ล้านคนพร้อมกันทุกเช้าพร้อมกันทุกเช้า

โครงสร้างดังกล่าวไม่เป็นผลดีกับการเรียนรู้ของเด็กไทยในยุคนี้อย่างแน่นอน

โครงสร้างดังกล่าวยากแก่การริเริ่มงานพัฒนาการเรียนรู้ ขาดระบบติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดระบบอุปถัมภ์และการใช้อำนาจมิชอบโดยนักการเมืองได้โดยง่าย บั่นทอนขวัญกำลังใจคนทำงาน

และนี่จึงเป็นที่มาของข้อเสนอรูปแบบใหม่ของการจัดการศึกษาในรูปแบบ “เขตพื้นที่การศึกษา”

**เขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรต้องถื่น กับฐานคิด
เรื่องการกระจายอำนาจ**

ข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษาที่เสนอรูปแบบการ

บริหารใหม่ในรูปแบบเขตพื้นที่การศึกษาที่เน้นการรองรับอำนาจที่กระจายจากกระทรวงมาดูแลการจัดการศึกษาในพื้นที่ของตน ซึ่งได้มีการศึกษาและเสนอให้มีขนาดพอเหมาะโดยคำนึงถึงจำนวนประชากรในแต่ละเขตพื้นที่ให้มีประมาณ 200,000 คน และจำนวนโรงเรียนในความรับผิดชอบให้มีประมาณ 150-200 โรงเรียน โดยเขตพื้นที่ที่จะมีอำนาจทั้งในเรื่องงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล ที่จะช่วยให้ตัดสินใจเรื่องราวทางการศึกษาได้เบ็ดเสร็จในพื้นที่ของตนเอง

ทั้งนี้ด้วยความเชื่อว่า การจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย สนองตอบตัวตนของผู้เรียนและเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีของท้องถิ่น ก็ต้องอาศัยการปฏิรูปการกระจายอำนาจให้ลงไปถึงห้องเรียนและโรงเรียนให้มากที่สุด เพื่อครูในโรงเรียนแต่ละแห่งมีอิสระพอที่จะจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะแก่ศิษย์ของตน ไม่ใช่ติดอยู่กับโครงสร้างเดิมที่รวบอำนาจไว้ที่กรมกอง และเต็มไปด้วยกฎระเบียบที่ยากจะแจ้งเกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ ได้

จะให้โรงเรียนทำตัวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับท้องถิ่น ช่วยสืบทอดภูมิปัญญาและอาชีพในท้องถิ่น ไปจนถึงให้คนในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทรัพยากรของโรงเรียนได้ ก็ต้องให้ท้องถิ่นเข้ามาช่วยบริหารจัดการโรงเรียนให้ได้อย่างใจท้องถิ่น เน้น

ให้มีการ “กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” เพื่อการดังกล่าว เพื่อให้เกิด “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น”

และสิ่งที่มุ่งหวังสูงสุดของการบริหารในรูปแบบเขตพื้นที่การศึกษาคือการให้เขตพื้นที่ฯ เป็นกลไกที่ก่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ในแต่ละท้องถิ่น ตามแบบฉบับความต้องการและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นที่เป็นผู้ผู้นำความคิดมาร่วมกันบริหารสำนักงานเขตพื้นที่ฯ ในรูปคณะกรรมการเขตพื้นที่ฯ

ที่สำคัญคือโครงสร้างดังกล่าวจะช่วยประหยัดทรัพยากรและขั้นตอนการทำงานได้อีกมาก จากหน่วยงานธุรการในโครงสร้างเดิมรวม 2,000 แห่งจะเหลือเพียงประมาณ 300 แห่ง จากจำนวนบุคลากรบริหารธุรการราว 30,000 คนจะเหลือเพียง 20,000 คนทันทีและลดลงอย่างต่อเนื่องในอนาคต เช่นเดียวกับค่าใช้จ่ายบริหารปีละเกือบหมื่นล้านบาทก็จะเหลือเพียง 5,000 ล้านบาทเช่นกัน

มุมมองที่แตกต่างบนทางสู่การเป็นกระทรวงอำนวยการ-บริหารที่ท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม ในรอบปีที่ผ่านมาไปมีปัญหาความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกันระหว่างสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.) ที่เป็นองค์กรอิสระที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเพื่อให้จัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหาร การเงิน และบุคลากรกับฝ่ายบริหารของกระทรวงศึกษาธิการที่ยังมองถึงความไม่เหมาะสมในหลายๆ จุดของโครงสร้างที่เสนอดังกล่าว อาทิ จำนวนเขตพื้นที่ ขอบเขตการกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่ เป็นต้น เป็นผลให้เกิดภาวะชะงักงันในการดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างของกระทรวงที่จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 20 สิงหาคม 2545 ตามเงื่อนไขในพระราชบัญญัติ

ประเด็นที่ถูกทบทวนและรื้อปรับที่สำคัญๆ และกระทบต่อการบริหารงานในรูปเขตพื้นที่การศึกษาได้แก่

- การแยกงานวัฒนธรรมและศาสนาไปอยู่ในความดูแลของกระทรวงวัฒนธรรมที่ตั้งขึ้นใหม่ เป็นผลให้งานศาสนาและวัฒนธรรมในระดับเขตพื้นที่หายไปด้วย
- การเพิ่มแห่งการบริหารอาชีวศึกษาเป็นสำนักงานต่างหากในระดับกระทรวง เพื่อดูแลงานอาชีวศึกษาเป็นการเฉพาะ เป็นผลให้เขตพื้นที่ฯ ไม่ต้องรับผิดชอบการอาชีวศึกษาด้วย

- การขอคงงานการศึกษาออกโรงเรียนไว้ในสำนักงาน ปลัดกระทรวงไม่ให้อยู่กับเขตพื้นที่ เนื่องจากทางกรมการศึกษาออกโรงเรียนเห็นว่างานมีลักษณะเฉพาะที่โรงเรียนและเขตอาจดูแลไม่ได้ดี

- เรื่องจำนวนเขตพื้นที่ที่ถูกทบทวนจาก 295 เขตตามข้อเสนอของสปศ. ซึ่งอาจจะถูกปรับให้ลดจำนวนลง

ประเด็นที่ถูกทบทวนและปรับแก้ไปจากแนวทางเดิมในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 เหล่านี้ อาจเป็นผลให้การบริหารจัดการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ไม่เบ็ดเสร็จเด็ดขาดในตัว และอาจกระทบต่อเจตนารมณ์เดิมที่อยากเห็นการศึกษาอยู่ในการดูแลของท้องถิ่นอย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งระบบ

อย่างไรก็ตาม เรื่องเหล่านี้บางเรื่องยังอยู่ในขั้นตอนการตัดสินใจของรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งยังจะต้องรอดูว่าจะตัดสินใจออกมาในรูปใด ซึ่งคาดว่าอาจจะต้องใช้เวลาอีกระยะกว่าที่จะเห็นความชัดเจนในเรื่องเขตพื้นที่การศึกษา

ภาวะ “ชะงัก-ชะลอ” และผลกระทบถึงการปฏิรูป การเรียนรู้

ผลกระทบสำคัญนอกจากความล่าช้าในการปฏิรูปโครงสร้างกระทรวงแล้ว ยังมีผลต่อความล่าช้าในการพิจารณา

และตัดสินใจในเรื่องอื่นๆ ที่เป็นนัยจากพระราชบัญญัติด้วย โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิทางการศึกษา และค่าใช้จ่ายต่อหัวเพื่ออุดหนุนให้เด็กไทยได้เรียนฟรี 12 ปีอย่างทั่วถึง ก็พลอยประสบความล่าช้าไปด้วย

**สิทธิที่มากับ พรบ.การศึกษาฉบับใหม่
และความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในปี 2544-2545**

สิทธิ	ความเคลื่อนไหว
<ul style="list-style-type: none"> ● สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีที่รัฐจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีกระบวนการพิจารณาและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ยังไม่แน่นอนว่ารัฐจะสนับสนุนเพียงใด
<ul style="list-style-type: none"> ● สิทธิของผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการให้ผู้พิการมีสิทธิได้รับการอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ จากสถานศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> ● สิทธิของผู้ที่มีความสามารถพิเศษในการได้รับการดูแลและพัฒนาให้เต็มศักยภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ยังไม่มีแผนงานโครงการรองรับที่เป็นรูปธรรมนัก
<ul style="list-style-type: none"> ● สิทธิของครอบครัว ชุมชน และสถาบันต่างๆ ในสังคมในการจัดการศึกษาในรูปแบบ “ศูนย์การเรียน” แบบต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> ● มีกระบวนการร่างกฎกระทรวงรองรับแต่ยังไม่แล้วเสร็จ

ภาวะชะงักงันเรื่องโครงสร้างการบริหารจึงมิได้เป็นผลเสียเชิงบริหารเท่านั้น แต่มีข้อเสียพัวพันทั้งระบบจนถึงสิทธิที่เด็กไทยและประชาชนคนไทยพึงได้รับที่ยังไม่มีการตัดสินใจกำหนดออกมาเป็นรูปธรรม สืบเนื่องจากการเสียเวลาไปกับข้อขัดแย้งเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารดังกล่าว

และที่สุดแล้วก็อาจส่งผลไปถึงความล่าช้าในการปฏิรูปการเรียนรู้ของเด็กไทยด้วย

ในมิติของปัจจัยสนับสนุน : คน เงิน เทคโนโลยี

สถานภาพและคุณภาพครู : คู่แฝดที่ยังเดินไปไม่พร้อมกัน

ปัญหาเรื่องครูเป็นทั้งวิกฤตและจุดขับเคลื่อนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษาของเรามีปัญหาสะสมเรื่องครูมากมายหลายด้าน ตั้งแต่ปัญหาหนี้สินครูที่สะท้อนให้เห็นสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ต่ำลง ไปจนถึงปัญหาการขาดแคลนครูสะสมเกือบแสนคน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และภาษาอังกฤษ ซึ่งล้วนแต่เป็นวิชาสำคัญในนโยบายส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของประเทศทั้งสิ้น

สถิติหนี้สินครู

ปี	จำนวนครูที่เป็นหนี้ (คน)	ปริมาณหนี้ (ล้านบาท)
2539	507,607	81,162
2540	498,740	138,616

ประเด็นที่ต้องมองให้ชัดคือ ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีคุณภาพในวิชาสำคัญๆ กับปัญหาสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครู เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อกัน การขาดแคลนครูส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการที่ระบบการศึกษาไม่มีแรงจูงใจที่ดีที่จะดึงดูดคนดีคนเก่งมาเป็นครู และจากผลการสำรวจความเห็นของนักเรียนระดับมัธยมปลายปีแล้วปีเล่าเกี่ยวกับ “อาชีพในฝัน” ของเขา ก็พบข้อที่น่าผิดหวังซ้ำซากกว่าอาชีพครูไม่เคยอยู่ในอันดับการเลือก 10 อันดับแรกของเยาวชนเหล่านี้เลย

จำนวนครูขาดแคลนในวิชาต่างๆ ปีการศึกษา 2544*

วิชา	จำนวน
คณิตศาสตร์	22,195
วิทยาศาสตร์	34,549
คอมพิวเตอร์	2,195
ภาษาอังกฤษ	27,095
รวม	86,034

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู , 2544

* รวมทุกจังหวัด

มาตรการปฏิรูปวงการครูจึงจำเป็นต้องเป็น “**มาตรการองค์รวม**” ที่แก้ไขทั้งเรื่องสถานภาพครู ระบบการผลิตครู ไปจนถึงระบบการประกันคุณภาพในวิชาชีพครูที่ทุกเรื่องต้องเดินไปพร้อมกัน การปฏิรูปวงการครูจึงจะดำเนินไปสู่เป้าหมายได้โดยไม่สะดุด

มาตรการปฏิรูปวงการครู
<ul style="list-style-type: none"> - การปรับแต่งเงินเดือนครูใหม่เป็น 4 แห่งคือ ครูปฏิบัติการ ครูชำนาญการ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษโดยมีช่วงเงินเดือนตั้งแต่ 10,080 บาท จนถึง 59,090 บาท นอกจากนี้ในระดับครูชำนาญการ ครูเชี่ยวชาญ และครูเชี่ยวชาญพิเศษยังเสนอให้มีเงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่ง เช่นเดียวกับตำแหน่งวิชาการในมหาวิทยาลัย คือ 5,600 9,900 และ 13,000 บาทตามลำดับ โดยแต่งเงินเดือนใหม่ดังกล่าวจะช่วยยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครูให้ดีขึ้น ครูเก่งๆ ของเราสามารถประเมินไปสู่แต่งเงินเดือนสูงสุดได้ตั้งแต่อายุ 40 ปีซึ่งทั้งเงินเดือนและเงินวิทยฐานะรวมกันถึง 40,000 กว่าบาท แม้ครูวัยหนุ่มสาวอายุ 30 ต้นๆ ก็สามารถมีเงินเดือนร่วม 20,000 กว่าบาทได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเอง - การเสนอให้ตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและกองทุนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้ครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา ฝึกฝน อบรมอย่างต่อเนื่อง และให้ได้รับยกย่องเชิดชูเกียรติในวิชาชีพอย่างเหมาะสม ทั้งนี้สถาบันดังกล่าวจะต้องมีหน้าที่สำคัญในการเติมความรู้หลายๆ เรื่องให้ครู เช่น เทคนิคการสอนแนวใหม่ “ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ” เทคนิคการวัดผลแบบใหม่ๆ ที่ไม่ได้เอาแต่วัดความรู้แต่ดูบุคลิก ศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กประกอบด้วย ความรู้เกี่ยว

กับหลักจิตวิทยาสมัยใหม่เช่น เรื่อง “พหุปัญญา” (multiple intelligence) เพื่อช่วยให้เด็กค้นพบความสามารถพิเศษของตนเอง ความรู้เกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ความรู้เรื่องการวิจัย เป็นต้น

- การเสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการนโยบายและแผนการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา ขึ้นในสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อรับผิดชอบการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่จะเรียกความเชื่อมั่นศรัทธา ในวิชาชีพครูกลับคืนมา รวมถึงการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อสรรหาและ ส่งเสริมคนดีคนเก่งให้มาเรียนครูกันให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ปรับปรุงหลักสูตรครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ใหม่ให้เข้มข้นและหลากหลายขึ้น เช่น การให้ฝึกสอนยาวนานขึ้น การเปิดโอกาสให้บัณฑิตปริญญาตรีสาย อื่นมาเรียนต่อประกาศนียบัตรทางการสอนอีกหนึ่งปี เพื่อออกไปเป็นครู โดยหวังว่ามาตรการนี้จะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูที่มีคุณภาพใน หลายสาขาวิชาชีพ เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น รวมทั้งการผลิต “ครูยุคปฏิรูป” ที่มีความพร้อมรับแนวการสอนแบบใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้เด็กของเรา “เก่ง-ดี-มีสุข” กับการเรียนมากขึ้น

และท้ายที่สุดคือการเสนอให้มีสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อรับผิดชอบการกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และการออก พักใช้ และเพิก ถอนใบประกอบวิชาชีพครู โดยเฉพาะใบประกอบวิชาชีพครูนี้ในเบื้องต้นเพื่อให้เอื้อ ต่อครูประจำการที่สอนมาเป็นเวลานานอยู่แล้วให้สามารถได้ใบประกอบฯ อย่างไม่มี เงื่อนไข ข้อจำกัดมากเกินไปนัก ก็กำหนดแต่เพียง ให้ครูประจำการที่มีวุฒิปริญญา ตรีทางการศึกษาหรือสาขาอื่นที่ได้รับการรับรองให้บรรจุเข้าเป็นครูได้และมี ประสบการณ์สอนมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี ให้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ครูได้ และจากนั้นก็ให้มีการต่ออายุทุก 5 ปีเพื่อกระตุ้นให้ครูแสวงหาความรู้ และพัฒนา ซิดความสามารถด้านการสอนของตนอย่างต่อเนื่อง ส่วนครูที่ยังไม่มีวุฒิปริญญาตรี ซึ่งมีอยู่เพียงประมาณไม่ถึงร้อยละ 10 หรือประมาณ 60,000 คน ก็ให้เวลาถึง 5 ปีในการพัฒนาวุฒิของตนเอง ซึ่งโดยเงื่อนไขที่กำหนดนี้ครูกว่าร้อยละ 90 หรือกว่า 500,000 คนทั่วประเทศสามารถได้ใบประกอบวิชาชีพครูทันที เพียงแต่แสดง คุณสมบัติและประสบการณ์ตามเงื่อนไขที่กำหนดข้างต้น

ปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือความไม่พร้อมเพียงของ
มาตรการปฏิรูปที่เดินไปไม่พร้อมกัน โดยเฉพาะเรื่องโครงสร้าง
เงินเดือนครูที่ยังไม่มีความไม่แน่นอนว่าจะจะไปตามข้อเสนอ
ของสปค.หรือไม่ แต่ในขณะเดียวกันก็มีกระแสข่าวเรื่องใบ
อนุญาตประกอบวิชาชีพครู และเรื่องหลักสูตรครุศาสตร์
ศึกษาศาสตร์ที่จะขยายเป็น 5 ปี ซึ่งกระแสดังกล่าวอาจยิ่ง
ทำให้แรงจูงใจต่อการมาเป็นครูของคนรุ่นใหม่ยิ่งลดลง หากไม่
มีสัญญาณที่ชัดเจนจากรัฐบาลเรื่องโครงสร้างบัญชีเงินเดือน
ใหม่ของครูเกิดขึ้นพร้อมเพียงกันไปด้วย

สู่ทางการระดมทุนยังไม่ชัดเจน

ภาวะทางการเงินและงบประมาณของรัฐบาลเพื่อการ
ปฏิรูปการศึกษาเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่กำลังเป็นเรื่องน่าวิตกว่า
จะเป็นตัวการก่อให้เกิดความชะงักงันในการปฏิรูปการศึกษา
ด้วยหรือไม่ เนื่องจากตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญและพร.บ.การ
ศึกษาแห่งชาติ มีหลายเรื่องที่จะต้องอาศัยการจัดสรรงบ
ประมาณเพิ่มเติมจากรัฐและยังต้องรอดูท่าทีจากรัฐว่าจะ
พร้อมลงทุนในเรื่องเหล่านั้นหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อผูก
มัดจากกฎหมายทั้ง 2 ฉบับเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
12 ปี ให้แก่ประชาชนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งกำลังจะกลายเป็น
ภาระอันหนักของรัฐบาล

ทั้งนี้ภายใต้การประมาณการดังกล่าว เฉพาะส่วนที่เป็นเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนเฉพาะที่เป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ ได้แก่ ค่าวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษาต่างๆ โดยไม่รวมงบครุภัณฑ์และเงินเดือน ก็คิดเป็นงบประมาณที่รัฐจะต้องเตรียมจัดสรรให้แก่โรงเรียนต่างๆ ตามจำนวนนักเรียนที่มีในปีงบประมาณหน้าคือพ.ศ.2546 เป็นเงินเพิ่มขึ้นถึง 115,000 ล้านบาท ซึ่งยังต้องรอการตัดสินใจจากรัฐบาลในเรื่องงบประมาณส่วนเพิ่มนี้อีกเช่นกัน

ทั้งนี้ ปราบกฏผลการประมาณการงบประมาณที่ต้องใช้
ดังนี้

**ประมาณการค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่คำนวณได้จากแต่ละสถานการณ์ ปี 2543-2553**

หน่วย : ล้านบาท

	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
สถานการณ์ที่ 1	100,884	101,419	102,249	102,770	102,933	102,806	102,331	101,569
สถานการณ์ที่ 2	118,655	120,016	121,648	123,006	123,889	124,254	123,649	122,655
สถานการณ์ที่ 3	113,458	110,258	107,636	105,111	102,473	99,642	96,975	95,771
สถานการณ์ที่ 4	184,342	178,571	173,774	169,011	164,112	159,031	154,468	152,515
สถานการณ์ที่ 5	196,447	190,812	186,122	181,481	176,815	171,782	167,200	165,211
สถานการณ์ที่ 6	234,018	224,188	216,949	210,285	203,955	197,629	193,501	192,467

หมายเหตุ จากการศึกษาของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้ฉายภาพประมาณการงบประมาณในระยะ 10 ปีข้างหน้าภายใต้สถานการณ์ 6 แบบคือ 1) สถานการณ์ที่ 1 เป็นการประมาณการตามสภาพปัจจุบัน 2) สถานการณ์ที่ 2 เป็นการประมาณการตามนัยของ พรบ. ในเรื่องการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 3) สถานการณ์ที่ 3 เป็นการประมาณการตามภาพ 2 โดยเพิ่มสัดส่วนครูต่อนักเรียนเป็น 1:25 4) สถานการณ์ที่ 4 เป็นการประมาณการตามภาพ 3 โดยมีการเพิ่มเงินเดือนครู 5) สถานการณ์ที่ 5 เป็นการประมาณการตามภาพ 4 โดยมีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มเติม 6) สถานการณ์ที่ 6 เป็นการประมาณการตามภาพ 5 โดยมีการอุดหนุนจากรัฐเพื่อจูงใจผู้เรียนให้เรียนถึงมัธยมปลาย

นอกจากงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ยังต้องไม่ลืมอีกว่ารัฐจะต้องเตรียมงบประมาณไว้อีกก้อนใหญ่สำหรับการสนับสนุนและการจัดตั้งองค์กรใหม่ขึ้นตาม **พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ** ได้แก่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งองค์กรอิสระเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการผลักดันการปฏิรูปการศึกษาทั้งสิ้น

ประเด็นเรื่องความพร้อมด้านงบประมาณในฐานะปัจจัยสนับสนุนการจัดการศึกษาที่สำคัญยิ่งจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ยังต้องรอดูท่าที ความพร้อม และการตัดสินใจจากรัฐบาลว่าจะสามารถลงทุนในเรื่องเหล่านี้ได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเป็นเครื่องบ่งชี้ศักยภาพการพัฒนาไปสู่เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาของเราด้วย

องค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นใหม่คู่ขนานการปฏิรูปการศึกษา

- **สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา** รับผิดชอบการพัฒนาระบบและหลักเกณฑ์ รวมทั้งกำกับดูแลให้มีการประเมินคุณภาพสถานศึกษา และรายงานต่อประชาชน
- **สถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา** รับผิดชอบงานส่งเสริมสนับสนุนให้ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาฝึกฝนอบรมอย่างต่อเนื่อง และให้ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติในวิชาชีพอย่างเหมาะสม
- **สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา** รับผิดชอบการกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และการออก พักใช้และเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู
- **สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา** รับผิดชอบการวางแผนพัฒนา การวิจัย การอบรมบุคลากร รวมทั้งการประเมินประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ไปใช้ในการเรียนการสอนให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน
- **สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ** รับผิดชอบการจัดระบบเครื่องมือ และวิธีการทดสอบมาตรฐานความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพให้แก่สถานศึกษาทุกระดับ

เทคโนโลยีที่ต่อยอดความเหลื่อมล้ำ

สถานภาพเทคโนโลยีในโรงเรียนปัจจุบัน

สถานภาพ
<ul style="list-style-type: none">● จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ระดับประถมศึกษา 76,660 เครื่อง (เท่ากับนักเรียน 84 คนต่อเครื่อง) ระดับมัธยมศึกษา 47,582 เครื่อง (เท่ากับนักเรียน 53 คนต่อเครื่อง)● โรงเรียนที่เชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ต 2,184 แห่ง (5.8%ของโรงเรียนทั้งหมด) โดยโรงเรียนมัธยมมีอินเทอร์เน็ตใช้ร้อยละ 25 และระดับประถมศึกษาใช้ร้อยละ 2● โรงเรียนประถมที่มีโทรศัพท์ใช้มีเพียง 6,603 โรง หรือเพียงร้อยละ 21 ของโรงเรียนประถมทั้งหมด● โรงเรียนประถมที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้มีเพียง 309 โรง

และปัญหาเชิงปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญและอาจดึงกระแสการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ชะลอลงได้คือเรื่องเทคโนโลยี อันเป็นปัญหาเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนกับชนบทมาโดยตลอด แม้กระทั่งตราบถึงปัจจุบันปัญหาการไม่มีหรือไม่สามารถเข้าถึงประโยชน์ของเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ก็ยังปรากฏให้เห็นในโรงเรียนทั่วภูมิภาค

นี้ยังไม่รวมถึงปัญหาการลงทุนเพิ่มเติมในส่วนของการพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูปทางการศึกษา และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ผ่านระบบสารสนเทศ (Software และ Courseware) รวมทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อการอบรมและพัฒนาครูด้านสารสนเทศ ซึ่งมีความจำเป็นมากเช่นกัน

ปัจจัยประการนี้จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องกล้าลงทุนและถือเป็นลำดับความสำคัญเชิงนโยบายงบประมาณของประเทศ การใช้เทคโนโลยีเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้โฉมหน้าใหม่ที่มีชีวิตชีวายิ่งขึ้นจึงจะเป็นจริงได้

ปมปฏิรูป : ปัญหาและปัจจัยต่อความสำเร็จ ของการปฏิรูปการศึกษา

จากการประมวลสถานการณ์การปฏิรูปการศึกษาไทยที่กล่าวมาทั้งหมดในรายงาน “ปมปฏิรูป” ฉบับนี้ ใคร่ขอสรุปปมเงื่อนไขสำคัญๆ ที่จะต้องติดตามจับจ้องมองสถานการณ์อย่างใกล้ชิด และเป็นปมเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาทั้งสิ้นได้แก่

กฎหมายที่เป็นเขี้ยวเล็บการปฏิรูปยังติดอยู่ใน กระบวนการพิจารณา

อุปสรรคและความไม่แน่นอนในความพยายามวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันยังคงมีอยู่หลายเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องกฎหมายรองรับการปฏิรูปที่ยังคงมีอีกหลายฉบับยังรอการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเขี้ยวเล็บสำคัญของการปฏิรูปทั้งสิ้น อาทิ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ที่จะต้องกำหนดโครงสร้างการทำงานใหม่ให้ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ การศึกษา นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ที่มุ่งยกสถานภาพครูและให้ แรงจูงใจคนดีคนเก่งมาเป็นครูพร้อมกับการกำหนดโครงสร้าง บัญชีเงินเดือนใหม่ให้แก่ครูของเราด้วย ตามมาด้วยพระราช บัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ที่มุ่ง ประกันคุณภาพครูด้วยกลไกให้และเพิกถอนใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพครู ซึ่งทั้งสามฉบับไม่เพียงแต่จะเป็น กฎหมายที่มีความจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินตาม มาตรา 173 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเท่านั้น แต่ยังถือว่าเป็นเสาหลักของการปฏิรูปการศึกษาก็อีกด้วย

นอกจากนี้กฎหมายอีกหลายฉบับที่สำคัญก็ยังไม่ผ่าน ในระดับคณะรัฐมนตรี และก็เป็นกฎหมายที่มีผลสำคัญต่อการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนของเราอีกเช่นกัน เช่น พระราช บัญญัติจัดตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ที่จะเป็นกลไกใหม่ที่ผลักดัน ให้ครูของเราต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พ.ศ. ที่จะขุมพลังใหม่ในการพัฒนาเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ซอฟต์แวร์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ ให้แก่สถานศึกษา
หลายหมื่นแห่งของเรา ตามมาด้วยพระราชบัญญัติกองทุน
ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กไทยที่
ขาดแคลนที่ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก และพระราชบัญญัติการ
อาชีวศึกษา พ.ศ. ที่จะกระชับความเข้มแข็งให้กลไกการ
ผลิตแรงงานวิชาชีพทุกระดับของเรา เป็นต้น

ไม่เพียงแต่แผนการปฏิรูปการศึกษาอาจต้องล่าช้าด้วย
กระบวนการนิติบัญญัติเท่านั้น แม้แต่ข้อเสนอหลายเรื่องยัง
อาจถูกทบทวนใหม่ เช่น โครงสร้างบัญชีเงินเดือนของครูที่ถูก
แยกจากตัวร่างพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทาง
การศึกษา พ.ศ. และถูกดึงให้ไปเข้าพิจารณาของคณะ
กรรมการเงินเดือนแห่งชาติ ทั้งที่เจตนารมณ์ของพระราช
บัญญัติการศึกษาต้องการให้บัญชีเงินเดือนเป็นส่วนหนึ่งของ
พระราชบัญญัติข้าราชการครูฯ เพื่อแก้ปัญหาเรื้อรังและเร่ง
ด่วนของการขาดแคลนคนดีคนเก่งมาเป็นครู ซึ่ง ณ วันนี้เรามี
ปริมาณครูขาดแคลนสะสมถึงกว่า 40,000 คน ซึ่งแม้จะมีการ
แก้ปัญหาระยะสั้นเช่น การเกลี้ยอัตรากำลังไปให้โรงเรียนที่
ขาดแคลนสามารถรับครูได้มากขึ้น หรือการส่งตัวครูช่วย
ราชการที่มีราว 11,000 คนกลับสถานศึกษา แต่ก็ยังไม่ใช้การ
แก้ปัญหาระยะยาวถ้าไม่มีการศัลยกรรมระบบและสถานภาพ

ครูทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเร่งด่วน

เรื่องสำคัญหลายเรื่องยังรอทำที่และการตัดสินใจ จากรัฐบาล

หลายเรื่องก่อนหน้าจะถึงวันนี้ ข้อมูลที่จะต้องพิจารณาประกอบร่างกฎหมายก็ยังไม่มีการตัดสินใจให้เด็ดขาดชัดเจนด้วยซ้ำ เช่นเรื่องจำนวนเขตพื้นที่การศึกษาที่เหมาะสมที่จะใช้ 295 เขตตามที่สำนักงานปฏิรูปการศึกษาเสนอ หรือจะปรับลดลงกว่านั้นและจะลดลงเท่าใดที่จะเป็นผลดีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนมากที่สุด ซึ่งมีการทดลองนำร่องการบริหารในรูปเขตพื้นที่ฯ ไปแล้วใน 5 จังหวัด คือพิษณุโลก อำนาจเจริญ ชลบุรี เพชรบุรี และภูเก็ต โดยมีสถาบันราชภัฏดำเนินการประเมินผลโครงการนำร่องแต่ก็ยังไม่มีการเสนอและการตัดสินใจที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเรื่องนี้ย่อมผูกอยู่กับการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการศึกษา พ.ศ. อย่างแกะไม่ออก ซึ่งทราบได้ที่ยังไม่มีความชัดเจนเรื่องนี้ก็จะยิ่งเกิดความไม่แน่นอนและความล่าช้าในกระบวนการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร

และเมื่อถึงวันที่ 1 ตุลาคมนี้ที่เป็นวันดีเดย์ของรัฐบาลในการปฏิรูประบบราชการตามโครงสร้างใหม่ทั้งหมดทุกกระทรวงพร้อมกัน ก็อาจเกิดภาวะชะงักงันในส่วนของ

กระทรวงการศึกษาเนื่องจากอาจมีแต่เพียงการเปลี่ยนป้ายชื่อ แต่โครงสร้างการทำงานข้างในยังเหมือนเดิมทุกประการ โดยเฉพาะจะยังไม่มีกระจายอำนาจใดๆ ทั้งสิ้นไปสู่เขตพื้นที่ การศึกษาที่เป็นหัวใจของการบริหารโฉมใหม่ดังที่กล่าว

ในระดับนโยบายอีกบางด้านก็ยังไม่มีการทำที่ที่หนักแน่น ร่วมกัน เช่น เรื่องการปฏิรูประบบอุดมศึกษาของเราที่กำลังถูก กัดดันให้ออกจากระบบราชการอย่างไรทิศทาง มีการถกเถียง กันแต่ในประเด็นแคบๆ แค่ว่าถ้าออกนอกระบบแล้วอาจารย์ จะได้เงินเดือนเท่าไร? นักศึกษาจะเสียค่าเทอมเท่าไร? ทั้งๆ ที่หัวใจอยู่ที่การออกนอกระบบก็เพื่อให้มีระบบบริหารที่มี ประสิทธิภาพ ตรวจสอบได้ มีเอกลักษณ์ในการดำเนินการกิจ ของตนและของท้องถิ่น และสามารถผลิตคนที่มีคุณภาพให้ สังคมไทยได้มากขึ้น ซึ่งทั้งเรื่องคุณภาพและประสิทธิภาพ กำลังเป็นวิกฤตใหญ่ของอุดมศึกษาไทยที่ต้องการการชี้แนะทาง การเมืองที่เด็ดขาด ท่ามกลางการเรียกร้องโอกาสการเรียนต่อ าระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุกขณะ

แม้แต่เรื่องการจัดสรรทรัพยากรอุดหนุนการศึกษาที่เป็นหัวใจของการให้โอกาสเด็กไทยได้เล่าเรียนก็ยังไม่ได้รับการ ตัดสินใจขั้นสุดท้าย เช่น ค่าใช้จ่ายต่อหัวเพื่ออุดหนุนการ ศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการศึกษาร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะ

กรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และ
สำนักงานปฏิรูปการศึกษา และได้มีข้อเสนอที่จะต้องของบ
ประมาณเพิ่มจากรัฐบาลอีกกว่า 11,000 ล้านบาทในปีงบประมาณ
ประมาณ 2546 เพื่ออุดหนุนเด็กนักเรียนของเราให้ได้เรียนฟรี
โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อันเป็นทั้งหลักการตามพระราชบัญญัติ
การศึกษาฯ และเป็นทั้งนโยบายของรัฐบาลที่ตั้งใจจะมอบให้
เป็นของขวัญแก่เด็กของเราทุกคน

ทุกเรื่องล้วนสำคัญและเกี่ยวพันกับการปฏิรูปการ
เรียนรู้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการบริหารในรูปแบบเขตพื้นที่ที่จะขับ
เคลื่อนความตื่นตัวจากฐานรากของชุมชนท้องถิ่นในการ
จัดการศึกษาในแบบฉบับของตนเอง โครงสร้างบัญชีเงิน
เดือนใหม่สำหรับครูและสถาบันพัฒนาครูที่จะสร้างภาพ
ลักษณ์ใหม่ของวิชาชีพครู เรื่องค่าใช้จ่ายอุดหนุนการ
ศึกษาที่จะกำหนดคุณภาพและศักยภาพการพัฒนาของ
โรงเรียนและนักเรียนทุกคน รวมทั้งเรื่องอุดมศึกษาที่กำลังมี
วิกฤตคุณภาพและต้องการการจัดการที่จริงจัง

อะไรจะเกิดขึ้นหลัง 20 สิงหาคม 2545

อย่างไรก็ตาม น่าดีใจที่เมื่อวันที่ 1 และ 5 สิงหาคมที่
ผ่านมานั้นมีการประชุมครั้งสำคัญที่ทำเนียบรัฐบาลที่ท่าน
นายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้เชิญ

รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องทุกคนตั้งแต่คุณปองพล อติเรกสาร รอง
นายกรัฐมนตรี และนายแพทย์กระแส ชนะวงศ์ รัฐมนตรี
ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี คุณสุวิทย์ คุณกิตติ และ ดร.สิริกร
มณีรินทร์ รัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
และคุณสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
พร้อมทั้งข้าราชการระดับสูง นักวิชาการ ครูอาวุโส และ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานประมาณ สำนักงานคณะ
กรรมการกฤษฎีกา รวมกว่า 100 คนมาร่วมกันแก้ปัญหาเร่ง
ด่วนเรื่องความล่าช้าในการปฏิรูปการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมด

และน่าดีใจสำหรับมติ “**ฟันธง**” ที่ออกมาชัดเจนหลาย
เรื่อง

- เช่น เรื่องการเร่งรัดกฎหมายที่เป็น “**หัวใจ**” ทั้งหมด
ของการปฏิรูปการศึกษาให้ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ
โดยเร็ว ถึงขั้นที่มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกา ตั้งชุดทำงานเฉพาะกิจขึ้นมาเร่งดูกฎหมาย
การศึกษาเป็นการเฉพาะ และที่แน่ๆ คือวันที่ 1
ตุลาคมยังคงเป็นวันดีเดย์เดินเครื่องการปฏิรูปตาม
โครงสร้างใหม่ และแม้กฎหมายบางฉบับอาจล่าช้าไป
1-2 เดือน แต่ในทางปฏิบัติต้องเริ่มทำงานตามโครง
สร้างใหม่ทันทีหลัง 1 ตุลาคม 2545

- ส่วนเรื่องจำนวนเขตพื้นที่การศึกษาที่ยังคาราคาซังก็ให้มีการตัดสินใจภายในประมาณวันที่ 20 สิงหาคมนี้อย่างเด็ดขาด บนฐานข้อมูลทางวิชาการจากโครงการนำร่อง โดยมุ่งให้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาที่ทรงพลังจากฐานชุมชนท้องถิ่น และจะให้ท้องถิ่นเข้ามาร่วมตรวจสอบการทำงานของเขตพื้นที่ฯ ต่างๆ อย่างต่อเนื่องด้วย
- กฎหมายที่เกี่ยวกับครูทั้งหมดจะเดินหน้ากระดานไปพร้อมกันเพื่อการปฏิรูปที่เป็นองค์รวม รวมทั้งโครงสร้างบัญชีเงินเดือนใหม่ของครูทั่วประเทศที่จะแนบท้ายไปกับพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ตามข้อเสนอเดิม
- ค่าใช้จ่ายอุดหนุนการศึกษาจากรัฐที่ให้แก่นักเรียนเป็นรายหัว แม้จะมีการให้บททวนตัวเลขงบประมาณที่ต้องใช้ให้แน่นอนอีกครั้งหนึ่ง แต่ก็มีท่าทีที่ชัดเจนว่ารัฐบาลจะสนับสนุนเรื่องนี้ตามสภาพต้นทุนค่าใช้จ่ายจริงของสถานศึกษาโดยไม่มีการตัดทอน หากยึดหลักความเสมอภาค ความพอเพียง และการโอบอุ้มนักเรียนที่ขาดแคลนให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากระบบการอุดหนุนนี้

- แม้แต่เรื่องการลงทุนด้านเทคโนโลยีก็ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นโดยได้มีการกำหนดในการประชุมวันนั้นให้เรื่องการลงทุนด้านเทคโนโลยีในโรงเรียนเป็นลำดับความสำคัญเชิงนโยบายที่หน่วยงานงบประมาณต้องจัดสรรเงินให้โดยตั้งเป้าให้โรงเรียนของเราทั้งหมดมีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตใช้ในอีกไม่เกิน 2 ปี ข้างหน้า
- ส่วนเรื่องการปฏิรูปอุดมศึกษานับเป็นประเด็นใหญ่ของวันนั้น ที่มีมาตรการและแนวทางสำคัญออกมาหลายเรื่อง เช่น การเดินหน้าเรื่องการออกนอกระบบราชการที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้รับบริการและประชาชน การวางมาตรการพัฒนาอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาที่เริ่มมีความขาดแคลนอย่างรุนแรง การจัดระบบอุดมศึกษาท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่นโดยเน้นให้สถาบันอุดมศึกษาในแต่ละพื้นที่สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันได้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

ที่น่ายินดีคือในวันนั้นได้มีการฟันธงชัดเจนว่า ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปเรื่องใด สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของเด็กๆ ไม่ว่าจะเรื่องใดรัฐบาลจะไม่นำข้อจำกัดเรื่องงบประมาณหรือปัญหาจากระบบและโครงสร้างแบบเดิมมาทำให้สำคัญไป

มากกว่าเด็ก และได้มีการย้ำชัดว่า “วันที่ 1 ตุลาคม 2545 เดินหน้าปฏิรูปตามโครงสร้างใหม่ให้เป็นผลทางปฏิบัติ” และ “เดือนพฤษภาคม 2546 เริ่มปีการศึกษาใหม่พร้อมกันกับให้โรงเรียนของเราเริ่มใช้กระบวนการเรียนการสอนแนวใหม่ให้มากที่สุด”

หลัง 20 สิงหาคมนี้ น่าจะมีความคืบหน้าที่ดีจากรัฐบาลมารายงานต่อประชาชนถึงเงื่อนไขทั้งหมดที่กล่าวมา

**เรื่องที่มีผลกระทบสูงและ
รัฐบาลต้องทำจริงให้เป็นผลจริง**

ในช่วงโค้งสุดท้ายการปฏิรูปการศึกษานี้ แม้จะมีสัญญาณที่ดีจากการประชุมที่ทำเนียบรัฐบาลเมื่อวันที่ 1 และ 5 สิงหาคมที่ผ่านมาอย่างที่กล่าวไปแล้ว แต่ในขณะเดียวกันก็ใคร่ขอเสนอแนะต่อรัฐบาลว่าประเด็นและเรื่องราวที่จะต้องปฏิรูปในระบบการศึกษาที่สะสมปัญหามาช้านานนั้นมีมาก หากจะทุ่มกำลังทำทุกเรื่องหวังผลทุกอย่างก็อาจจะเกินกำลังที่จะทำได้ทุกเรื่องและอาจส่งผลให้การปฏิรูปการศึกษาชะงักหรือชะลอลงอีก

จึงใคร่ขอเสนอให้รัฐบาลเร่งทำแต่เนโยบายสำคัญในเรื่องที่มีผลกระทบสูงต่อการเรียนรู้ของเด็กไทย เรื่องที่ถ้าเคลื่อนที่

แล้วจะไปเคลื่อนเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ต่ออีกหลายเรื่อง
เรื่องที่จะเป็น “ตัวคูณ” ที่ลงแรงครั้งเดียวแต่ได้ผลกลับคืนมา
หลายเรื่อง

เรื่องที่เป็น “ตัวคูณ” สำคัญที่รัฐบาลควรจะต้องเร่งผลักดันให้เต็มกำลังและให้เป็นผลสำเร็จ ได้แก่

● **การขับเคลื่อนการบริหารในรูปเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นจริงทันทีหลังวันที่ 1 ตุลาคม 2545** โดยการตัดสินใจอย่างเด็ดขาดเรื่องจำนวนเขตพื้นที่การศึกษา พร้อมทั้งขอบเขตอำนาจและกลไกการประสานงานกับส่วนกลางในโครงสร้างใหม่ของ “กระทรวงการศึกษา” โดยต้องเน้นให้เขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจและสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการดูแลการศึกษาในพื้นที่ได้อย่างเป็นองค์รวมและสามารถริเริ่มนวัตกรรมการเรียนรู้ในระดับท้องถิ่นได้ พร้อมทั้งมีการติดตาม ประเมินผล พัฒนา และสนับสนุนอย่างใกล้ชิด เพราะจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะไปกระตุ้นให้เกิดทั้งในเรื่องการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การระดมทุนจากท้องถิ่น ตลอดจนเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางและเป็นไปอย่างถูกต้องทาง

● **การยกเลิกระบบการสอบเอ็นทรานซ์และระบบการคัดเลือกที่เน้นการสอบที่ระดับชั้นต่างๆ พร้อมทั้งพัฒนาระบบวัดและเทียบโอนความรู้เพื่อรองรับการคัด**

เลือกคนเข้าเรียนระดับต่างๆ ให้เป็นผลภายใน 2 ปี ซึ่งจะมีอันติสงฆ์มหาศาลกับการลดความตึงเครียดจากการแข่งขันในระบบการศึกษาของเรา รวมถึงเปลี่ยนจากการเรียนที่เน้นแต่เนื้อหาความรู้ทางวิชาการมาสู่การเรียนรู้ที่สมดุลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้านมากยิ่งขึ้น ครูจำนวนไม่น้อยที่รื้อรอกไม่กล้าที่จะปฏิรูปวิธีสอนที่เน้นเนื้อหาไปมากนักก็เพราะระบบการแข่งขันที่ถูกกำหนดด้วยการสอบเอ็นทรานซ์ยังดำรงคงอยู่เป็นเงื่อนตายให้การสอบยังต้องเน้นความรู้ทางวิชาการเป็นหลักเพื่อให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมั่นใจว่าบุตรหลานจะสามารถแข่งขันกับเด็กอื่นๆ ได้

● การผลักดันโครงสร้างเงินเดือนครูพร้อมปฏิรูประบบการผลิต พัฒนา และประเมินคุณภาพทางวิชาชีพอย่างเป็นองค์รวม จะมีผลอย่างมากต่อการพลิกฟื้นความเข้มแข็งของวิชาชีพครูให้กลับมาเป็นงานที่มีเกียรติและน่าเคารพศรัทธา มีสถานภาพทางรายได้และฐานะในสังคมที่ดี ควบคู่กับการมีมาตรฐานวิชาชีพที่เข้มแข็งเป็นหลักประกันต่อสังคมว่าระบบของเรา “ดูแลครูดีอย่างดี จัดการครูไม่ดีอย่างยุติธรรม” ด้วยระบบการผลิตครูที่เข้มข้น การมีทุนและกลไกพัฒนาครูประจำการอย่างพอเพียง และการติดตามประเมินผลอย่างจริงจังซึ่งจะมีผลใหญ่หลวงต่อความพยายามปฏิรูปการเรียนรู้ใน

ปัจจุบัน และในระยะยาวยังมีผลต่อการดึงดูดเด็กรุ่นใหม่ที่มีความสามารถเข้ามาเป็นครูที่มีคุณภาพอีกด้วย

● **การจัดทรัพยากรการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ราคาถูก** โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและเด็กในภาวะเสี่ยง รวมถึงการเร่งวางโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในชนบท จะมีผลต่อการสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างมากในภาวะที่รัฐยังไม่สามารถกระจายกำลังครูที่มีคุณภาพออกไปได้อย่างทั่วถึงทุกท้องถิ่น จึงควรพัฒนาปัจจัยทางเทคโนโลยีและสื่อต่างๆ ที่จะเอื้อต่อการนำสรรพความรู้ไปถึงตัวเด็กของเรา โดยเฉพาะเด็กที่ถูกทิ้งให้ตกค้างอยู่ในสภาพด้อยโอกาสในสังคมไทยมาโดยตลอด เช่น เด็กยากจน เด็กพิการ และเด็กกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ที่มีการใช้แรงงานเด็ก การล่อลวงเด็กเข้าสู่ธุรกิจบริการทางเพศ ตลอดจนปัญหาหายาเสพติดสูง ควรเป็นลำดับความสำคัญก่อนกลุ่มหรือพื้นที่อื่นๆ โดยรัฐต้องเร่งตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้เด็กเหล่านี้มีหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบวิชา หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ้างอิง หนังสือคัดสรรที่ให้แรงบันดาลใจแก่เด็ก ตลอดจนหนังสือแปล วารสารเสริมความรู้ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโปรแกรมสำเร็จรูปทางการศึกษา ให้เด็กเหล่านี้มีอ่านมีใช้อย่างสะดวก ทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เสียค่าใช้จ่าย

● การมีกลไกตรวจสอบและเฝ้าระวังคุณภาพและมาตรฐานความรู้เด็กไทยและการเลิกนโยบาย “ตกไม่ได้” ของหน่วยงานต้นสังกัด โดยเฉพาะการเร่งตั้งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกลไกจัดให้มีการสอบความรู้ในวิชาหลักให้เป็นมาตรฐานขั้นต่ำร่วมกันทั่วประเทศ อย่างสม่ำเสมอทุกปี พร้อมทั้งรายงานให้สังคมร่วมรับรู้ตลอด นอกจากนี้ ควรมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย “ตกไม่ได้” ที่พยายามให้ครูเคี่ยวเข็ญให้เด็กเรียนอ่อนเรียนซ้ำได้รับการสอนซ่อมเสริมจนสามารถผ่านขึ้นชั้นให้ได้ ประกอบกับนโยบายประเมินโรงเรียนที่ดูจาก “จำนวนเด็กสอบได้” อย่างผิวเผินทำให้โรงเรียนมีแนวโน้มจะยอมให้เด็กเรียนอ่อนเรียนซ้ำจำนวนมากผ่านขึ้นชั้นไปได้ง่ายๆ โดยไม่มีพื้นความรู้ตามระดับชั้นอย่างแท้จริง ดังนั้น หากจะรักษามาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเราไว้ การศึกษาก็ต้องเป็นระบบที่ “ตกได้” ตามธรรมชาติความเป็นจริงโดยไม่กลายเป็นความผิดของครูแต่ฝ่ายเดียว ทั้งนี้ ระบบประเมินคุณภาพโรงเรียนก็ต้องดูที่กระบวนการเรียนการสอนและความตั้งใจของครู ตลอดจนสภาพปัญหาและข้อจำกัดเฉพาะโรงเรียนอย่างลึกซึ้งด้วย มิใช่ดูแต่ผลลัพธ์จากสถิติสอบได้สอบตกเพียงหยาบๆ ที่จะทำให้โรงเรียนยิ่งปล่อยเด็กไม่มีความรู้จริงหรือเพียงพอออกมา

ขึ้นๆ

● **การพัฒนาเครือข่ายครูและผู้บริหารเพื่อสร้าง
กระแสการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับรากหญ้า** ซึ่งจะช่วยเร่ง
กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนทัศนคติและ
พฤติกรรมการสอนของครูไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ได้เร็วยิ่งขึ้น
เนื่องจากได้มีการพิสูจน์จากการติดตามประเมินผลโดยหน่วย
งานที่เกี่ยวข้องแล้วว่า รูปแบบการอบรมพัฒนาครูแบบเดิมไม่
มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน ในขณะที่รูปแบบ **“ครูกัลยาณ
มิตร”** ที่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายเล็กๆ ในแต่ละท้องถิ่นกลับมีพลัง
ผลักดันการเปลี่ยนแปลงมากกว่า ทั้งนี้ โดยรัฐอาจเริ่มจาก
การสนับสนุนศูนย์และชมรมพัฒนาวิชาชีพครูที่มีครูต้นแบบ
และครูเครือข่ายเป็นแกนนำกว่า 200 แห่งใน 55 จังหวัดให้ทำ
งานเพื่อพัฒนาเพื่อนครูในพื้นที่ให้ได้อย่างจริงจังและเป็นที่ย
อมรับของครูอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นในฐานะกลไกใหม่ในการ
จัดอบรมและพัฒนาครูประจำการอย่างต่อเนื่อง

● **การจัดระเบียบอุดมศึกษาให้เติบโตอย่างมีคุณ
ภาพ** โดยที่เรื่องนี้จะมีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตการผลิตกำลัง
คนระดับสูงออกไปพัฒนาภาคการผลิตต่างๆ **รัฐจึงต้องมีการ
แทรกแซงเชิงนโยบายเพื่อให้มั่นใจว่าผลผลิตของอุดม
ศึกษามีคุณภาพและตอบสนองทุกภาคการผลิตเป็นอย่างดี**

แทนที่จะปล่อยให้กลไกตลาดเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพ และการดำรงอยู่ของสถาบันอุดมศึกษา บางแห่ง ซึ่งประจักษ์แล้วว่า ในกระแสการเรียกร้องโอกาสการเรียนรู้ต่อระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มสูงมากในปัจจุบัน คุณภาพไม่มีผลต่อการเลือกสรรในตลาดมากนัก โดยเฉพาะในตลาดของผู้เรียนที่มุ่งปริญญา มากกว่าการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่วนในตลาดผู้ใช้บัณฑิตแม้จะมีการเลือกสรรแต่บัณฑิตที่มีคุณภาพอยู่บ้างแต่ก็ไม่เพียงพอต่อการกระตุ้นให้เกิดกระแสคุณภาพขึ้นในวงการอุดมศึกษาที่ยังคงเป็นที่ต้องการของผู้เรียนไม่ว่าจะมีคุณภาพแค่ไหนอย่างไร ระบบอุดมศึกษาของเราจึง **“เติบโตอย่างไม่มีคุณภาพ”** ที่มีแต่จำนวนบัณฑิตที่เพิ่มขึ้นๆ ทุกปี พร้อมๆ กับสถิติการตกงานและความไม่พึงพอใจในคุณภาพบัณฑิตที่เพิ่มขึ้นด้วย

● **การนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมา ร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา** ท้ายที่สุดคือการเร่งปรับปรุงกลไกคณะบุคคลที่ดูแลการบริหารจัดการการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติลงไปถึงระดับสถานศึกษาให้มี **“ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย”** มาร่วมเป็นพลังอย่างจริงจัง ซึ่งจะช่วยให้ระบบบริหารจัดการสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้จริงและมากยิ่งขึ้น ทำให้องค์กรทางการศึกษามี **“ธรรมาภิบาล”** โดยเฉพาะการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ความโปร่งใสตรวจสอบได้

และความคุ้มค่าในการนำทรัพยากรของสังคมมาใช้

ข้อเสนอเหล่านี้คือสิ่งที่มุ่งหวังให้รัฐบาลทำให้เป็นผลสำเร็จโดยเร็วเพื่อประโยชน์ต่อเด็กไทยทุกคน ทั้งนี้ภายใต้ข้อเสนอเหล่านี้ หากมีกลไกตรวจสอบและเฝ้าระวังการเอาจริงทางการเมือง ร่วมกับกระแสพ่อแม่ผู้ปกครองและประชาชนที่ขอให้ติดตามใส่ใจเรื่องการศึกษาของลูกหลานอย่าให้คลอนคลาย ก็จะเป็นแรงผลักดันและขับเคลื่อนภาครัฐบาลให้เร่งทำเรื่องเหล่านี้อย่างจริงจังและรวดเร็วยิ่งขึ้น

เพื่อให้ปี 2545 นี้ เป็นก้าวใหม่แห่งการเรียนรู้ของเด็กไทย และคนไทยอย่างแท้จริง

หวังว่าการศึกษาจะกลับมาเป็นความสำคัญลำดับต้นของรัฐบาล หลังจากการประชุมที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 1 และ 5 สิงหาคมที่ผ่านมา และมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีเกิดขึ้นจริงเร็ว ๆ นี้ด้วยท่าทีที่ชัดเจนและมุ่งมั่นของรัฐบาลที่จะทำให้สิ่งที่ประชาชนคาดหวังเป็นจริง

หวังว่าเด็กไทยไม่ว่ายากดีมีจนจะได้แสดงและพัฒนาพลังสมองอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกันเสียที หวังว่าชุมชนที่เหมือนสปริงที่ถูกกดทับไว้มาแสนนานจะได้แสดงบทบาทในการบริหารจัดการและเป็นเจ้าของการศึกษาอย่างเต็มภาคภูมิเสียที หวังว่าคนไทยและครูไทยที่ดีคนเก่งในทุกท้องถิ่นจะได้มีแรงบันดาลใจและการสนับสนุนให้ริเริ่มการเรียนรู้ใหม่ๆ สำหรับเด็กไทยมากขึ้น และหวังว่าคนดีคนเก่งในหน่วยงานการศึกษาจะได้มาใช้ปัญญาทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองร่วมกันในโครงสร้างกระทรวงใหม่ที่มีเอกภาพ

หวังในที่สุดว่าคนไทยและสังคมไทยจะมีโอกาสสร้าง
ความมั่งคั่งทางปัญญาเสียที

ขอฝากโค้งสุดท้ายการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ในการ
โอบอุ้มของรัฐบาล

ขอฝากอนาคตการเรียนรู้ที่ดีของเด็กไทยไว้ในมือผู้
ใหญ่ในรัฐบาลทุกคน

เอกสารอ้างอิง

ศักดิ์ชัย นิรัญทวีและคณะ. รายงานสภาวะการศึกษาไทย
ปี 2545 (ร่าง) กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาแห่งชาติ, 2545.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. เอกสารประกอบ
การรายงาน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีในการประชุม
เรื่องการปฏิรูปการศึกษา ทำเนียบรัฐบาล วันที่ 1 และ
5 สิงหาคม 2545.

ที่ปรึกษา	<p>ดร.รุ่ง แก้วแดง</p> <p>เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ</p> <p>ดร.เจ็อจันทร์ จงสถิตอยู่</p> <p>ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนการศึกษา</p> <p>สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ</p> <p>ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน</p> <p>ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานโยบายและ</p> <p>วางแผนการจัดการศึกษา</p> <p>ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการ</p> <p>สำนักประเมินผลการจัดการศึกษาฯ</p> <p>นางสุรางค์ ไพฑูรย์ฤกษ์วงศ์</p> <p>ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยการศึกษา</p>
ผู้จัดทำรายงาน	<p>ดร.อมรรวิชัย นาครทรรพ</p> <p>ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา</p> <p>คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>
ผู้รับผิดชอบโครงการ	<p>ร.ท.หญิงวันทนีย์ ไทยเที่ยง</p> <p>นางสาววิภัสนรินทร์ ประพันธ์ศิริ</p>